

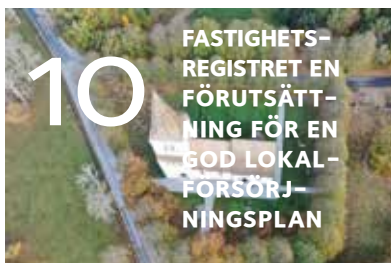

Svenska kyrkan
VISBY STIFT

*Diakoni - på landsbygd
Gotlands "ålderdomligaste" präst
Visborgskyrkan 50 år - del 2
Vänort Tanzania - vad kan vi lära?
Det händer i kyrkorna i sommar
Konfirmand i Romakloster*

DESSUTOM: KRÖNIKOR, GOTLANDSKYRKVECKA, REFERAT, KALENDARIUM, MED MERA

I DETTA NUMMER KAN DU LÄSA OM:

Nästa nummer av Gårdskorset kommer i december 2019. Har du tankar och idéer om innehåll - hör av dig till Lars Bäckman. E-post lars.backman@hotmail.com eller tfn 070-57 11 05 9

365 dagar som biskop

Jag har nu varit biskop i ett år i Visby stift. Det har varit omtumlande och inspirerande. Under detta år har jag lärt mig om socknens och kyrkans betydelse för de människor som lever sina liv här på Gotland. Inget annat stift kan stoltsera med så många kyrkor på en yta med den relativt lilla befolkningen som Visby. Detta skapar både möjligheter och bekymmer. Med sjunkande medlemsantal och minskade bidrag för kyrkoantikvarisk ersättning får vi svårt att i framtiden underhålla detta kulturarv. Att vara medlem i Svenska kyrkan är också en viktig del i just bevarandet av våra kyrkor, då även medlemsavgifterna ligger till grund för att vi kan ha våra medeltida kyrkor i så fantastiskt skick som de är. Det är ett riksintresse, att bevara våra kyrkor, anser en inte helt opartisk biskop på ön. Detta kulturarv måste stat och kyrka bära ett gemensamt ansvar för. I en tid där oro inför framtiden tynger många människor behövs andlighet och platser som våra kyrkor mer än någonsin.

”...att möte människor. Att få lyssna till berättelser om hur och vad det är att vara kyrka här och nu.”

Under detta år har mitt främsta uppdrag varit att möte människor. Att få lyssna till berättelser om hur och vad det är att vara kyrka här och nu. Jag har mött anställda, förtroendevalda och medlemmar. Vi har samtalat om glädjeämnen och oro inför framtiden. Jag har också firat gudstjänster runt om i våra kyrkor. Det är fantastiskt att få vara biskop och tillsammans med så många församlingsbor runt om på ön få fira gudstjänsten. När man både är ny på jobbet och på ön så har man också fördelen att kunna åka runt och göra studiebesök. Jag har besökt Länsstyrelsen, Regionen, försvarsmakten, media, föreningar, utbildningsinstitutioner och myndigheter. Vi har alla många och snarlika utmaningar. Psykisk ohälsa och ofrivillig ensamhet är två av de största problemen. Många organisationer gör ett fantastiskt arbete och genom att samverka och stödja var-

andra så borde vi alla kunna leva ett gott liv här på ön.

Så efter mer än 365 dagar som biskop är jag omtumlad av alla glada och förvåntansfulla tillrop. Med omtanke och förväntan har gotlänningarna tagit emot mig och visat mig det engagemang som finns i och omkring våra kyrkor. Omtumlad

över den öppenhet som jag upplevt av andlighet och kristen tro på ön. Som biskop i Visby är jag också biskop för alla våra utlandsförsamlingar. Det är viktigt för mig att utlandsförsamlingarna ska känna sig som en naturlig del av Visby stift. Vi är ett stift vare sig man är förtroendevald i Levide på Gotland eller i Palma på Mallorca. Så under året har jag också besökt flera församlingar utomlands och försöker aktivt att inkludera personal och förtroendevalda som finns utanför Gotlands fysiska gräns i stiftets verksamhet. Vi är ett stift där det alltid är morgon i någon församling och vi som stift måste också tänka på vår morgondag. Jag tycker att det är inspirerande att tillsammans med många andra få arbeta med vart vi är på väg som kyrka och, inte minst, framtiden för Visby stift.

Jag hoppas att mina kommande 5 475 dagar i tjänst ska bli till tjänst för gotlänningarna, för församlingarna runt om i världen och för Svenska kyrkan i Visby stift.

Väl mött.

+Thomas
Biskop

Att arbeta som diakon på landsbygden

- men också ett porträtt av Malin Martis, diakon i Klinte pastorat. Text och foto: Lars Bäckman

Dörren står öppen till träkyrkan på Norra Kustvägen i Klintehamn. Ett ganska typiskt frikyrkokapell från sekelskiftet. Nu är byggnaden en av Klinte pastorats kyrkor. Pianomusik strömmar ut ur lokalen och mycket riktigt, vid flygeln sitter Malin och spelar på en Ted Gärdestads låt som jag vagt känner igen. Musik är en stor del av Malins liv. Faktum är att just sång har en ganska avgörande roll för att hon blev diakon.

- Jag har sjungit i kyrkokörer från att jag var 11 år och sedan på begravningar, bröllop och dop sedan tonåren. Det var förresten Gudrun Wessman som gav mig de första pianolektionerna och som har hållit i olika körer som jag fortfarande efter 33 år är med i. Jag har nog alltid tyckt mest om att sjunga på begravningar för att det känns så starkt känslomässigt och fint att kunna göra något för de anhöriga, säger Malin eftertänksamt.

Kyrkan är också den plats där hon helst sjunger. Där är akustiken och Guds närvaro ett på något vis. Malin utbildade sig på Vårdlinjen och började arbeta som mentalskötare på Psykiatriska kliniken i Visby som 17 åring.

- Jag har alltid haft en längtan att få arbeta med människor, och ofta har det blivit så att sorgerna som människor

delat med mig har varit det som väckt mitt intresse. Varför kan jag inte förklara, men jag minns när jag var tio år och vår skolbibliotekarie sa: "Nej, nu har jag inga mer sorgliga böcker att låna ut till dig, du har läst dem alla", berättar Malin och skrattar.

"Jag har alltid haft en längtan att få arbeta med människor"

På psykiatrimottagningen träffade Malin sjukhusprästen Astrid Wretmark. Astrid gjorde ett starkt intryck på henne och har med åren varit Malins mentor och själavårdare.

- Vi talade en hel del med varandra. Astrid var efterfrågad av både personal och som stöd till patienter och anhöriga. Astrids förhållningssätt, de andliga perspektiven i samtalen, men också hennes resonemang i gruppen, blev en vägledning för mig. Det var då jag bestämde mig för att jag skulle bli sjukhusdiakon. Jag fick också möjlighet att under en period praktisera med Astrid i sjukhuskyrkan och då stärktes min längtan, säger Malin om hur just diakonyrket blev målet för en drygt 24 årig tjej.

SÅ BLEV DET, MEN DET SKULLE VISA SIG TA längre tid än vad Malin hade tänkt. Utbildning till fritidsledare på Hagabergs folkhögskola var det första steget. Men vigning blev inte aktuellt förrän efter cirka 10 år. Då hade hon hunnit arbeta i Väskinde skola och som församlingspedagog i Romaklosters pastorat och blivit mor till två barn. Men efter det att hon hade avslutat det obligatoriska året på Ersta diakonanstalt kunde Malin år 2010 viga till diakon och direkt därefter tillträdde hon tjänsten som sjukhusdiakon på Visby lasarett.

- Jag ville arbeta med sorgprocessen, och vara en medmänniska som stannar kvar även om situationen är svår och smärtsam. Många av oss vill ibland fly när det svåra drabbar oss eller vår omgivning, och vi känner oss ofta rädda och maktlösa. Jag är väldigt dålig på att "konstla" mig och har svårt med olika hierarkier. I arbetet i sjukhuskyrkan blir man påmind om att vi alla är lika sårbara och är samma människor i grunden. Alla fasader rivs ner och människan träder fram. Där trivs jag bäst, och jag är inte ensam. Jag känner tydligt att det är Gud som bär mig in i alla situationer och möten. Det känner jag mig trygg med. Jag tror inte att jag skulle orka härbärgera all sorg ensam, berättar Malin.

"...vara en medmänniska som stannar kvar även om situationen är svår och smärtsam"

ATT ARBETA SOM SJUKHUSDIAKON INNEBÄR att ingen dag är den andra lik. Vad som kommer att hända och ske finns det inget färdigt schema för. Dagen är förutsättningslös. Men vetskapen om att man kommer möta människor drabbade av sjukdom, ofta också av sorg, det är återkommande.

Sjukhuskyrkan är en speciell arbetsplats. Här samsas den medicinska kunskapen med kuratorer och administrativ personal, och så ett trosamfund - kyrkan.

- Vi måste inse att vi är på någon annans arena och där vi inte alltid ses som en självklar resurs, menar Malin och berättar om hur de hade en rutin att de träffade och presenterade sig för alla nya AT-läkare. Men att det var egentligen först när en allvarlig incident hade skett och de blev kallade till akuten för att vara ett stöd vid till exempel en dödsolycka, som läkarna och övrig personal såg deras profession. Det är ofta så de nödvändiga relationerna byggs upp då vi samverkar med varandra.

MALIN ÅTERKOMMER GÅNG PÅ GÅNG till att vi som kyrka måste bygga på våra relationer till människor, och att det är ett givande och tagande. Att skapa tillit är viktigt för att också bli

Malins psalmbok är väl använd. Här finns anteckningar, inklustrade sidor och många minnen.

efterfrågade. Vi måste påminna om att vi finns och våga erbjuda våra kompetenser och närvaro vid olika tillfällen och på andras arenor.

- Jag tror absolut att vi skulle bli kontaktade av ledningen på skolan om det skulle hända något allvarligt i Klinte eller Sanda skola, svarar Malin snabbt när jag frågar hur det skulle vara här. Carina Hansén (pedagog) och Klinte pastorat har under åren byggt upp en bra kontakt och relation med skolorna och de erbjuder bibeläven-tyr och olika påsk- och julvandringar för barnen. Skolledning och lärarna vet vilka personalen i kyrkan är.

INNAN VI LÄMNAR SAMTALEN OM SJUKHUSKYRKAN betonar Malin hur viktig del det är i Svenska kyrkans verksamhet. Att det finns en beredskap och någon som kan vara närvarande då oftast annan personal inte har arbetstid. Olyckor, död och ångest är inget som bara inträffar på dagtid.

”att det finns någon som kan vara närvarande då oftast annan personal inte har arbetstid”

FÖR FYRA ÅR SEDAN SLUTADE MALIN som sjukhusdiakon på Visby lasarett. Istället arbetade hon ett par år på Gotlands sjukhem och sjöng så ofta hon kunde; det är det som ger henne kraft och energi.

Nu är Malin tillbaka i diakonyrket efter det att hon blev tillfrågad om att vikariera ett år i Klinte pastorat. De såg behovet och nu är det en fast tjänst.

VI SITTER I HAMNKYRKAN. Strax innan jag kom hade Malin hunnit plocka bort bord och stolar, diskat koppar och torkat av borden. Det har varit ”klucku tei”, ett av många uppskattade återkommande arrangemang i den gamla träkyrkan. Kyrkorummet är ljust och vackert. Det känns renoverat och färgerna är varma. Vi dricker kaffe och knaprar på varsin skorpa. Här trivs Malin. Vid ett litet bord, framme vid altaret brukar hon ha sina samtal. Ett ljus, några snittblommor i en vas och så en liten hög med servetter. I många samtal är tårar aldrig långt borta. När det är män som kommer på samtal brukar hon brygga en kanna kaffe. Hon tror att de tycker det känns lite mer avdramatiserat när de får hålla en kaffekopp i handen. Ibland blir det både en på tår och en tetrår.

- Från början fanns det bara diakoner i Visby Domkyrkoförsamling, och inga anställda på landet. Birgitta Jakobsson, en annan av mina stora förebilder och mentorer, hade i början av 1990-talet startat ett diakonalt projekt i Dalhems pastorat. Även i Sudrets pastorat var de rätt tidiga då Birgitta Olsson anställdes som diakon. Men det är nog de enda, säger Malin och vi kommer in på diakonens uppgifter och professionalitet på landsbygden.

- Avgörande är vilka behov kyrkoherden och församlingsrådet ser att en diakon skulle kunna uppfylla, men då är grundförutsättningen att de vet vad en diakon egentligen gör.

Hon är dock tveksam till att diakoner allt oftare används till att leda gudstjänster och hon tror att det ibland kan göra diakonrollen otydlig för församlingsborna.

- Många tror att man först blir diakon sedan präst, och så är det ju inte alls, det är två helt olika utbildningar. Vi får ju inte bli konkurrenter till våra kollegor utan vi skall vara komplement

till varandra med våra olikheter.

- Vi är en resurs som har en utbildning som inte präster har, och som jag är säker på att behövs för att skapa nya kontakter och vara en länk mellan samhälle och kyrka.

MEN HUR VET MAN VILKA BEHOV SOM FINNS? Malin började med att göra en omvärldsundersökning när hon kom till Klinte pastorat. Hon träffade kyrkoråden, presenterade sig och berättade vem hon var och vad hon kunde göra som diakon. Men hon tog också kontakt med Åvallegården och skolan, två av de offentliga institutioner som finns i samhället. Åvallegården hörde av sig ganska omgående för ett samtal om hur vi talar om sorg. De visste att Malin hade arbetat med palliativvård. Malin fick också kontakt med en av ledarna för en AA grupp som precis hade startat i Klintehamn. Hon deltog på ett öppet möte och det visade sig att det fanns önskemål om en sinnesrogudstjänst. Nu håller hon i det tillsammans med någon från AA var tredje torsdag varje månad, och de håller till i Hamnkyrkan.

Att vara med i olika sammanhang, presentera sig och sin verksamhet, att synas i församlingsblad och på till exempel Messy church, en familjeafton som Klinte pastorat arrangerar och som lockar många föräldrar och barn, ja, det är vägen att nå ut och bygga relationer. Så har Malin gjort och därmed redan hunnit bygga upp en bas med uppdrag och uppgifter. Men hon vill gärna pröva nya vägar hela tiden.

”Att vara med i olika sammanhang, presentera sig och sin verksamhet, att synas...”

- Man får inte vara rädd för att ta kontakt med människor. Jag har tidigare haft många sorgegrupper, men insåg att det kanske inte var genom en annons i lokaltidningen som vi skulle nå deltagare till en sådan samtalsgrupp i Klintetrakten. Istället tog vi personligen kontakt med sörjande. Vi hade en grupp förra våren och tanken är att

Ett enkelt altare i Hamnkyrkan.

man bjuder in en gång om året och ser vilka behov som finns.

Likadant var det med förra sommarens populära grillfest. Många äldre ensamma människor grillar aldrig. Inte marinerar man en köttbit, tänder en grill och grillar, för att sedan i ensamhet njuta av den? Det här påpekade någon för Malin och Klinte pastorat bestämde sig då för att i Sanda prästgårds trädgård arrangera en grillfest. Rydbergs i Klinte sponsrade med potatissallad och såser. Det här lockade över 60 personer.

- I sommar satsar vi istället på barnfamiljer med en familjevecka. Det finns så många barnfamiljer, framförallt ensamstående med barn, som inte kommer iväg på någon semester eller har råd att hitta på något kul tillsammans med sina barn. Så under andra veckan i juli har vi program varje dag. Det blir pysseldag, drakbyggande och dockteater, cykelturer och så klart badutflykter, berättar Malin så entusiastiskt att det lyser i hennes ögon. De har sett ett behov och de gör något åt det.

ALLA DESSA AKTIVITETER har också lett fram till en rad enskilda samtal. Under det 1,5 år som Malin arbetat i pastoratet har hon haft 42 olika

samtalskontakter. Med många av dessa personer har det hunnit bli flera återkommande samtalsträffar. Det handlar om allt från sorg till relationsproblem, alkohol och depression.

- Det finns ett stort behov av samtal. I dag är det inte helt enkelt att få en tid hos psykiatriska mottagningen. Man kan få vänta länge. När man hör att vi har tystnadsplikt värdesätts det högt. På Gotland känner alla varandra, det är stora släkter och på landet har man koll på sina grannar. I stort sett är det positivt. Men i ett samtal vill man att det ska stanna mellan samtalsparterna.

Malin är noga med att påpeka att hon inte är terapeut utan självvårdare. Hon ser sig som en medvandrar. En samtalspartner. Men gränserna är inte alltid så tydliga. Malin har gått en grundkurs i KBT (Kognitiv beteendeterapi), mest för att få bättre redskap i sitt samtal, samt självvårdsutbildningar genom sjukhuskyrkan.

- Jag tycker att jag har rätt bra koll på mina gränser och påtalar när jag anser att någon måste ta kontakt med till exempel psykiatrimottagningen, eller någon annan instans säger Malin. Det är väl det som är att vara professionell. Men för den skull lämnar hon inte personen i fråga. Hon finns kvar.

- Ett sms eller ett telefonsamtal någon kväll som en uppföljning är aldrig fel. Det är att visa att man bryr sig, säger Malin och vi kommer in på arbete och kall.

- Att vara diakon eller präst är inget sju till fem yrke och får heller aldrig bli det. Vi är samtidigt också kallade och det är det som gör att det ibland är svårt för oss att dra gränser.

HANDEDNING ÄR VIKTIGT. Att arbeta med andra människors problem kräver att man själv har ett bollplank då och då, både för att få råd i samtalet och bättre insikt om sig själv och sina egna reaktioner och handlande. Handledning är också ett sätt att vårda sig själv och sitt mående, för det är viktigt att man själv är i fas när man skall stötta andra. Malin ska snart börja på handledning och det ser hon fram emot.

MALIN MARTIS ÄR UPPVÄXT PÅ EN BONDGÅRD I HEJNUM. Hon är gift med en lantbrukare och de driver en gård i Hörsne. Ibland kallar hon sig också för

lantbrukarhustru. Det här är en näring som har det tufft nu, och det händer att lantbrukare tappar livslusten. Många lantbrukare är ensamma, upplever föräldrar och släktens förväntningar och krav på hur den gamla släktgården ska förvaltas på bästa sätt som jobbigt. Det finns också allt för ofta en destruktiv mentalitet bland bönder, att man ska reda ut allting själv. En machokultur som inte alltid är särskilt lösningsfokuserad när det krisar. Det här har Malin sett på nära håll genom åren.

- Jag har faktiskt länge funderat på vad jag och kyrkan kan göra för denna grupp. Här skulle vi kunna vara ett bra stöd för till exempel LRF, men det är bara tankar i nuläget säger Malin medan vi packar ihop våra koppar och pinaler – nu är Kulturskolan på ingång. Stora salen och köket dit vi flyttat, har helt plötsligt fyllts av ungdomar med fioler, gitarrer och pianoklinkande. Det ska bli en familjekonsert i kväll. Nu ska det stämmas och en sista repetition göras.

JAG GÅR MOT PARKERINGEN. Dörrarna står öppna och musiken följer mig ett tag. Jag tänker på de behov vi har av att samtala, att ha en medföljare på vägen. Det är inte självklart för alla, inte ens för den som har en livspartner. Vissa saker anförtror man inte till varandra. Så är det. Malin har ett sätt som gör att det är lätt att öppna upp sig inför henne. Hon kan konsten att vara lagom personlig och en god lyssnare, så har jag alltid upplevt henne. Precis som Malin, så måste man som diakon tycka om det svåra samtalet, att klara av när mantlarna faller och de bräckliga sidorna träder fram i sin ynklighet. Det tyckte redan den flitigt läsande tioåringen i Hejnum om, och som hade turen att senare i livet träffa Astrid Wretmark, som blev en ledstjärna för henne in på vägen mot Kristus kärleksbudskap -kärleken till sin näste och den barmhärtige samaritens obegränsade omtanke. Malin delar gärna sin mantel med den som fryser.

”Malin delar gärna sin mantel med den som fryser”

Vårens kontraktshögmässor

- biskopen har mött pastoraten i Väskinde, Väte och Levide kyrkor

Text: Annika Hakalax. Foto: Linda May Dahlström

Biskop Thomas vill gärna möta människor både till vardag och fest. Han har därför även under våren firat kontraktsgudstjänster ute i stiftet. Den 17 februari var det högmässa i Nordertredingens kontrakt, närmare bestämt Väskinde kyrka. Den 24 mars hade turen kommit till Medeltredingen och Väte kyrka. Vårens kontraktsmässor avslutades i Levide kyrka på Palmsöndagen den 14 april. Uppslutningen har varit god och gudstjänsten

har följts av fortsatt samvaro med lunch och gemenskap. Vid samtliga tillfällen medverkade körer och i Väte även en Brassensemble. Konfirmander och ungdomsgrupper har också deltagit och även medverkat i gudstjänsten.

Höstens kontraktsgudstjänster:

- 8/9 Återöppnande av Stenkyrka kyrka
- 6/10 Eskelhem kyrka
- 20/10 Grötlingbo kyrka

An aerial photograph of a white church with a prominent wooden steeple, situated in a rural landscape with green fields and trees. The church has a black roof and a large circular window. The surrounding area includes a cemetery with several gravestones and a small wooden structure. The background shows rolling hills and a distant horizon.

Fastighetsregister - en förutsättning för en god lokalförsörjningsplanering?

Registret är klart. De gotländska församlingarna äger 561 byggnader tillsammans. Men den största andelen av dessa byggnader är vanliga "tråkiga" förråd. Men nästan lika många är kyrkor och kapell, 112 stycken. Nu ser församlingarna över vilka byggnader de verkligen behöver, på lång och kort sikt.

Text och foto: Pär Malmros

Vid årsskiftet var registret ifyllt med de byggnader och markområden som församlingar och pastorat äger runt om på ön. Nu vet vi att Svenska kyrkan på Gotland tillsammans äger 561 byggnader med en sammanlagd bruksarea på 78 000 m². Den vanligaste byggnadstypen är förråd, 155 st med en total bruksarea på 12 500 m². Tätt följd av kyrkor och kapell som är 112 st men där den total bruksarean är imponerande 33 000 m². Andra vanliga byggnader är toaletter, garage, stigluckor och församlingshem. Till de mer ovanliga hör jordkällare, krematorium, skolbyggnad, bårhus, lekstuga, museum och källsorteringshus. Det finns också en stor kategori övriga byggnader som rymmer allt från bastu till pumphus och likvagnsbodar.

I REGISTRET FINNS DET OCKSÅ REGISTRERAT 373 markområden med en total yta på 200 hektar. Den vanligaste kategorin är övrig mark, 195 markområden med en total yta på 87 hektar. Därefter är det parkeringsplatser, 111 st med total yta på 17 hektar. Sett till antalet är begravningsplatserna något färre, 104 st, men till ytan är de större med sina 71 hektar. Andra vanliga markområden är trädgårdar och parkområden. Till de mer ovanliga hör skolgårdar och cykel-parkeringar.

NÄSTA DEL I ARBETET ÄR ATT UPPRÄTTA EN lokal-försörjningsplan, namnet till trots är det i första hand en verksamhetsfråga.

”Enligt kyrkomötets beslut 2016 ska varje församling ha en lokal-försörjningsplan senast den 1 januari 2022”

Enligt kyrkomötets beslut 2016 ska varje församling ha en lokal-försörjningsplan senast den 1 januari 2022. Församlingar som samverkar i ett

pastorat ska ha en gemensam lokal-försörjningsplan.

MÅLET MED LOKALFÖRSÖRJNINGSPLANERINGEN är att församlingarna ska kunna utföra sin grundläggande uppgift i lokaler som är attraktiva, ändamålsenliga och säkra - inom givna ekonomiska ramar och med en hållbar resursanvändning. Planeringen är en strategisk process som berör alla delar av verksamheten och alla lokaler. Processen ska utgå från församlingsinstruktionen för att återspegla församlingens långsiktiga vision och verksamhetsplanering.

RESULTATET AV PROCESSEN blir en lokal-försörjningsplan som visar vilka fastigheter och lokaler som behövs för församlingens verksamhet, på kort och på lång sikt. Planen grundar sig i en analys av hur lokaler utnyttjas, hur ändamålsenliga de är och församlingens ekonomiska ramar. Planen gör det möjligt att sedan prioritera mellan behoven och identifiera möjligheter till att effektivisera och förbättra lokalanvändningen.

”Ekonomiska, sociala och miljörelaterade faktorer behöver ställas sida vid sida när prioriteringar görs”

Ekonomiska, sociala och miljörelaterade faktorer behöver ställas sida vid sida när prioriteringar görs för att besluten ska bli långsiktigt hållbara. Rätt genomförd leder planeringen till att resurser används mer genomtänkt och att det blir mer pengar över till verksamheten. I praktiken kan arbetet leda till att verksamheter samlokaliseras, att lokaler hyrs eller hyrs ut, att byggnader ställs av eller att lokalerna anpassas. Processen kan också leda till verksamhetsutveckling som leder till att behovet av att göra sig av med lokaler uteblir. Så ett fastighetsregister är början på något stort!

Gotlands ”gammelmödigaste präst” är äldst i landet

I februari fyllde Anders Jernberg 75 år. Prästvigd blev han 1992 för Visby stift. I snart 25 år har han varit kyrkoherde i Fardhems pastorat. Anders är Sveriges äldste ordinarie kyrkoherde, enligt honom själv. Bild och text: Lars Bäckman

- Jag är den gammalmodigaste prästen på Gotland har någon sagt, säger Anders och skratrar. Kanske tar han det som en komplimang. Han har en viss förkärlek till det historiska, vårt kulturarv och äldre kyrkoordningar.

ANDERS VÄRNAR OM TRADITIONER och är skeptisk till många av vår tids nymodigheter. Så har det alltid varit. 1970 köpte fadern första traktorn

till gården, men då var det broder Erik som fick köra den. Självt föredrog han att plöja med hästar. Det gjorde han hemma på gården ända fram till 1981. Han är också kyrkoherde i Gotlands – och Sveriges - allra minsta pastorat. Och någon sammanslagning till ett storpastorat lär det inte bli så länge han sitter kvar på kyrkoherdetjänsten. Trots sin ålder kan det bli många år till om hälsan står honom bi. För det är en vital 75-åring och några planer på att sluta har han inte.

JAG TRÄFFADE ANDERS FÖR FÖRSTA GÅNGEN för fem år sedan. Fylld av berättelser så satt vi och pratade någon timma om präster, seder och bruk på den gotländska landsbygden. Anders har ett minne som få och är en underhållande berättare. Jag blev klart imponerad av denne i vissa sammanhang kontroversielle kyrkoman. Redan då tänkte jag att en längre intervju med honom måste vi ha i Gårdskorset. Märkligt nog dröjde det cirka tio nummer av tidningen och fem år innan det blev av. Men nu är tiden mogen.

- Han har klubbhjärna, brukade min hustru säga. Allt fastnar, säger Anders som förklaring till sitt goda minne för anekdoter och historier.

MEN HAN ÄR OCKSÅ EN FLITIG LÄSARE. Bara under sina år som student i Uppsala lyckades han samla på sig 10 000 böcker. I antikvariaten och prylbodarna blev han ett välbekant ansikte och kom det in intressant teologisk litteratur så la man gärna undan det till ”gotlänningen”, som han kallades.

Fardhems prästgård.

Vi sitter i förmaket i Fardhems prästgård, samtalar, dricker kaffe och njuter av saffranspannkaka med salmbärssylt och grädde. Fardhems prästgård med trädgård är välbevarad. En hög kalkstensmur omgärdar mangårdsbyggnad med flyglar, stora gräsytor, grusgångar och rabatter. På baksidan av huset skymtar en väl tilltagen fruktträdgård och några trädgårdsland. Här ser det ut nästan som det har gjort sedan 1944, alltså i 75 år. Det var då Anders föddes i Öja socken på södra Gotland. Anders med sin lite ålderdomliga framtoning, gråa kraftiga hår, välansade skägg och prästrock, är som klippt och skuren i denna miljö.

- Mina föräldrar hade lantbruk vid Domerarve i Öja. Vi är tre bröder och det var naturligt att jag som äldste son skulle ta över gården, berättar Anders. Så var seden.

Anders var duktig i skolan. Läraren och rektorn ville att han skulle läsa vidare och gå på läroverket, men Anders var mer intresserad av hästar och gården, så det kom inte på tal. När han några år senare mötte rektor Åke Bergqvist i Burgsvik, sa rektorn: ”Hade du lytt mitt råd hade du varit professor nu”. Men, men nu var det alltså gården som gällde och 1975 tog han över den efter far.

- Hästar var mitt stora intresse. Jag höll på med hästavel, framför allt varmblod. Jag gillade att rida och köra, berättar Anders och minns 1981 då han deltog i DM i plöjning med hästar. Det var sista året han själv plöjde sina åkrar med hästar spända för plogen.

ANDERS FÖRÄLDRAR VAR ENGAGERADE I KYRKAN. På söndagarna gick man i högmässan och fadern var under ett antal år kyrkvärd.

”Anders blev vald till kassör i pastoratet vid 23 års ålder”

- Mor var bland annat med i Stiftskvinnorådet och själv blev jag vald till kassör i pastoratet vid 23 års ålder.

Kanske var det inte så konstigt att Anders några år senare blev ordförande i Öja pastoratskyrkoråd och 1971 av länsstyrelsen förordnades till ordförande i ecklesiastika boställsnämnden på södra Gotland för uppsikt av kyrkans fastigheter.

Några år senare fick han också ta över som ordförande i boställsnämnden på norra Gotland. Ungefär samtidigt blev han även förordnad av länsstyrelsen att vara syneman för arrendegårdar. Som om inte detta var nog hade han också en hel del andra uppdrag, stora som små, bland annat var han hemvärnschef på Sudret. Försvarsfrågor har alltid intresserat honom. Med andra ord fick Anders tidigt en rad ledande funktioner. Att vara

engagerad i alla dessa uppdrag tyckte Anders var intressant och givande, även om det löne-mässigt inte gav något nämnvärt. Men han fick träffa människor, besöka kyrkor och gårdar och gillade även det administrativa. Det tog dock en hel del tid. Anders gjorde sig av med mjölkorna och drog ner på gårdens aktiviteter. Sakta men säkert väcktes också intresset att läsa till präst. 1982 tog han beslutet och började på KomVux i Visby 1984.

*”Sakta men säkert
väcktes också intresset
att läsa till präst.”*

- Jag läste in de ämnen jag behövde för att komma in på Uppsala universitets teologiska fakultet. Men latin och grekiska och filosofi hade de inte på Komvux så vissa timmar i veckan pluggade jag med gymnasisterna. Det var också en upplevelse, att som 40-åring ha 16-åriga klasskompisar. Men Ragnhild Hedbom, som var lektor i latin och grekiska och ungdomarna, klarade det bra. Jag tror vi alla uppskattade varandra, säger Anders och minns det där året som en inledning på en fantastisk möjlighet, att få börja på en helt ny bana så sent i livet.

ANDERS FLYTTAR TILL UPPSALA. PLUGGAR OCH NJUTER av studentlivet. Inte det studentikosa, men väl all kunskap som fanns att ta till sig. Det är nu han bygger upp sitt teologiska bibliotek som bara på fyra år innehåller över 10 000 titlar. Efter något år får Anders venia och blir en flitig predikare i sjukhuskyrkan i Uppsala och gudstjänster på Upplands landsbygd. Till Gotland far han på somrarna, dels för att hålla igång de förtroendeuppdrag han har och som veniat men sista tiden för att träffa sin stora kärlek i livet, Margareta.

- Margareta hade något år tidigare flyttat från Stockholm till Visby. Hon var ensamstående med sonen Stefan. Hon arbetade som läkarsekreterare, men blev erbjuden ett arbete på Visby stift och då inser du kanske hur vi träffades, säger Anders och man förstår att det var ett stort ögonblick när de fann varandra i samband en förrättning med egendomsnämnden, i vilken jag blivit ordfö-

rande 1989. Margareta skulle föra protokoll men i stället sa det ”klick”. Den 15 juli 1990 gifte de sig i Öja kyrka.

DET BLEV SEX ÅR I UPPSALA. Studierna tog lite längre tid än Anders hade planerat, men så hade han alla uppdrag att sköta, gudstjänster att hålla, och så klart, hinna träffa Margareta och hennes son Stefan. Efter en del förvecklingar med startdatum för den avslutande delen på pastoralutbildningen, erhöll Anders befrielse från den och istället följde han undervisningen vid Johannelunds teologiska högskola ett par månader och resten av hösten på ett theological college i England. Biörn Fjärstedt var nybliven biskop i Visby och månade om Anders utbildning och kommande prästvigning. I väntan på prästvigning var Anders tjänstebiträde på Sudret och i Vamlingbo fick han och Margareta bostad i den pampiga prästgården. Den 9 februari var det dags för Anders som då hade hunnit bli 48 år att prästvigas. Tre biskopar deltog, förutom Biörn Fjärstedt var det Tore Furberg och Paolo Mukuta från Tanzania.

Margareta och Anders vid prästvigningen. Foto: Visby stift

- Det var väl för att verkligen försäkra att prästvigningen var rätt och riktig, skojar Anders när jag ser lite förvånad ut över den episkopala närvaron.

HELST HADE NOG ANDERS ÖNSKAT SIG EN TJÄNST på Sudret, men det blev tre år med vikariat i församlingar från Hangvar och Hall i norr till Hablingbo i söder innan han 1995 fick kyrkoherdetjänsten i Fardhems pastorat.

- Här är traditionen att kyrkoherden stannar så länge han kan, och det tänker jag också göra, om Gud vill, säger Anders och berättar hur han för något år sedan var uppe på byggställningarna i en av församlingens kyrkor och sa; ”Så länge jag klarar av att klättra på byggställningar 30 meter upp i luften så kan jag väl få vara kvar som kyrkoherde i församlingen?”

”Här är traditionen att kyrkoherden stannar så länge han kan”

SNART HAR ANDERS VARIT KYRKOHERDE I FARDHEM I 25 ÅR. Han säger att det är rejäla människor i pastoratet. Han trivs med sockenborna. Men många av de äldre trogna kyrkobesökarna har han under senaste åren hållit begravningsgudstjänster över. Det har blivit allt glesare i kyrkbänkarna, men Anders är mån om att gudstjänst ska hållas i alla pastoratets kyrkor minst en gång varannan vecka. Det är fem kyrkor; Levide, Gerum, Fardhem, Linde och Lojsta. Det innebär minst

en högmässa och en till tre andra gudstjänster varje helg. Och så finns det flera fina helgdagar som Gustav III drog in 1772 som Anders gärna firar med en mässa. Ibland till somligas förtret. Kanske får de dåligt samvete om de inte kommer, funderar Anders över varför vissa reagerar negativt på detta.

ANDERS OCH MARGARETA FICK TVÅ BARN, Daniel och Tobias. År 2008 avlider Margareta i cancer. Det är Anders stora sorg i livet och han återkommer ofta till Margareta och hur mycket hon betydde för honom och för familjen. Anders blev då ensamstående med två tonårsgrabbar. Det var nog inte helt enkelt och ett sorgset stråk drar över hans ansikte. Vi återgår till att istället tala om det lilla pastoratet.

- Jag tror inte alls på stora enheter. Kyrkan ska vara nära sina församlingsbor. Det är så vi kan bygga förtroende och engagemang, säger Anders och tar klockarna som exempel. I Fardhems pastorat är det fyra klockare anställda, alla på deltid, men enligt principen en på varje kyrka.

- De ska helst också bo i socknen, så att församlingen känner igen dem. Allt blir så mycket enklare då när det gäller kontakter med församlingsborna istället för modellen att ett lag åker runt till ett 15-tal kyrkor, så som det nu ser ut i de nya storpastoraten. Det är likadant med det att stiftet ska sköta pastoratens ekonomihantering. Det förstår jag inte heller. Det innebär att man lokalt går miste arbetstillfällen och inflytande. Jag tycker det kamerala ska vara kvar i pastoraten, fortsätter han och man kan inte missta sig på att han anser att stiftet har en allt för stor överbyggnad.

”Jag tror inte alls på stora enheter. Kyrkan ska vara nära sina församlingsbor”

När en sammanslagning av pastoraten på Sudret blev aktuellt markerade Anders att han inte var intresserad. Han tycker inte heller att den lösning som blev är särskilt lyckad. Förutom att han är allmänt tveksam till storpastorat så hade han i en framtid kunnat tänka sig att Hemse, Alva och

Rone med Fardhem skulle kunnat bli ett naturligt pastorat. Men så blev det alltså inte.

- I mitten av 1990-talet gjorde jag på uppdrag av biskopen en utredning om indelning av pastoraten. Mitt förslag kom att kallas Stenkyrka-modellen. En präst på fyra socknar var det ultimata med bevarat lokalt inflytande i församlingarna. Ett stiftsorgan kunde svara för prästtjänsterna och prästgårdarna. Det tror jag hade varit bättre.

- Gudstjänstlivet är svagt i dag. Det blir knappast bättre med nya kyrkliga böcker. Snarare tvärtom. Jag tror att gudstjänstdeltagarna vill känna igen sig i liturgin. Att därför till exempel sjunga kända psalmer till en annan melodi och förvanskningen av psalmtexter det är rent förfärligt, säger Anders och blir lite lätt upprörd. Det här är en het potatis.

”Det blir knappast bättre med nya kyrkliga böcker”

- Kyrkan är allt för populistisk och vänder gärna kappan efter hur vindarna blåser. Det drar näst intill ett löjets skimmer över hela Svenska kyrkan. Det har blivit ett stort avstånd mellan ledningen och de lokala församlingarna. Den politikerstyrda kyrkoledningen är uppenbarligen inte i fas med menigheterna i socknarna.

VARFÖR KYRKAN INTE HAR SAMMA ROLL som för bara 75 år sedan tillskriver Anders flera olika orsaker. Ett är att kristendomen som ämne försvann från skolornas schema på 1960-talet och därmed även grundläggande kunskap om vår religion. Vi har blivit alienerade från det som tills för knappt 20 år sedan var vår statsreligion.

- Då är det inte heller lätt att möta eventuella behov, förklarar Anders och kommer in på skenden för 150 år sedan då väckelserörelsen växte sig stark.

- Det var då som traditionen, att gå i kyrkan på söndagens gudstjänst bröts. I frikyrkan resonerade man att dit går man när man känner för det. Men jag skulle nog vilja säga tvärtom: Känner du inte för att gå till kyrkan, då ska du göra det. Då upprätthåller man traditionen.

Tradition är ett näst intill heligt ord för Anders Jernberg. Vi kommer in på prästgårdarna. Fardhem har kvar sin vackra prästgård. Men många pastorat har sålt ut dem och i många fall till sommarhus. Där församlingen sedan kristnandet har vetat att deras präst finns tillgänglig, där är det numera tyst och mörkt, och bara under några få sommarveckor sjuder det av liv. Det här gillar inte Anders.

- Under de 27 år jag var ordförande i boställsnämnderna och egendomsnämnden värnade vi om kyrkorna och dess närmiljö. Prästgården var självklart en betydelsefull del i det hela. Ja, ja som någon sa: ”Du Anders är den gammalmodigaste prästen på Gotland”. Så kanske det är men tänk då på att ordet modern, är franska och betyder begränsat synfält, säger Anders och skrockar lite glatt.

ANDERS FLIKAR STÄNDIGT IN SMÅ ANEKDOTER, gärna om gamla präster. Det är förståeligt att han också fått uppdraget att vara stiftets minnestecknare över bortgångna präster de senaste 15 åren. Det är stundtals väldigt uppriktiga berättelser i Anders minnesteckningar, men så är också traditionen. Har en präst misskött sitt ämbete, då ska det också redovisas.

- Man får inte svärta ner, men minnesteckningen är också ett varnande finger till dagens präster ”gör inte så”, säger Anders och menar att han inte har fått några direkt negativa reaktioner från anhöriga, vilket faktiskt förvånar honom. Ibland är det sanningar man kanske inte vill se i tryck, om misskötta kyrkböcker, bristande underhåll av byggnader och ointresse för församlingslivet.

ANDERS ALLA HISTORIER HAR VARIT TILL NYTTA under många långa sammanträden där det ibland kan bli lite irriterad stämning. Då har en bra historia alltid lättat upp. Sådan är också Anders a-kusin, Torsten Gislestam. De är utrustade med samma unika gen, ”klibbhjärna” som Anders hustru Margareta kallade det. Men i predikstolen blir det inga roliga historier.

- Nej där finns det ingen plats för den typen av anekdoter. Det leder fel. Där ska man hålla sig inom vissa ramar. Det kan så lätt leda tankarna fel hos församlingen, konstaterar Anders och citerar både biskoparna Herrlin och Anderberg.

Stigluckan,
Fardhems kyrka.

”Rem tene, verba sequentur”, håll fast vid saken, så följer orden. Han fortsätter och berättar om prosten Erik Beijer som var en utomordentlig talare. På en utbildning för veniater 1962 höll han ett humoristiskt föredrag om vilka bildspråk som var olämpliga att tala om i predikan, till exempel att ”kyrkans skepp var fast grundat på hälleberget”, eller ”låt oss gå och fiska - i vingården”, minns Anders och skrattar. Han uppskattade verkligen Erik Beijer.

”Över två timmar har gått sedan vi slog oss ner i förmaket och började den här intervjun”

Över två timmar har gått sedan vi slog oss ner i förmaket och började den här intervjun. Anders är härlig att lyssna på så tiden går fort och egentligen vill man inte sluta ta del av hans berättande. Vi går upp och tittar på den stora vackra salen med en imponerande kakelugn och traditionell salsmöblering. Här har det inte förändrats särskilt mycket på 100 år. På väggarna hänger ett antal porträtt, ett är på en äldre kyrkoman.

- Det är kyrkoherde Klas Havrén, född 1859, död 1941, tillträdde som kyrkoherde här i Fard-

hem 1896, och pensionerades i mitten av 1930-talet. Han efterträddes av sin son Olof. Ja, det var denne Klas som åkte släde med prästgårdsarrondatorn Bolander, föresten farfar till vår förre kantor Barbro, och färden gick nerför Lindeberget, den branta backen ner mot Fardhem, och plötsligt fick släden för hög fart och hästarna skenade. Då ropade Bolander från kuskbocken: ”Det går åt helvete” och då svarade kyrkoherden ynkligt ”och var ska jag då ta vägen?” ”Det blir till att följa med”, svarade Bolander.

DET HÄR ÄR NOG TYPISKT ANDERS JERNBERG. Det finns alltid en passande historia. Alla namn och årtal sitter som gjutna och historierna återges exakt och avslutas ofta med ett kluckande skratt. Anders är i botten en allvarsam, traditionell man som gärna sköter sina prästerliga plikter enligt hävdvunnen liturgi, men som även har en humoristisk sida och en stor portion omtänksamhet, mycket värme, och inte minst en ”klibbhjärna”. Den är det en ynnest, för den historiskt anekdotiskt intresserade, att få ta del av. Kanske blir det en del två av denna intervju i nästa nummer av Gårdskorset. Vad sägs om rubriken ”Jernbergs bästa prästanekdoter”?

LÄS GÄRNA SYNODALMÖTESBÖCKERNA för 2003, 2009 och 2015. De finns att få eller låna på Visby stift. Där hittar ni Anders Jernbergs minnesteckningar över avlidna präster som visar på hans enastående sida att berätta om gamla prästers liv och leverne.

Kerstin Kjellin och Birkagårdens Christina Engström packar upp varor i köket.

Kerstin - de döva och hemlösas diakon

Sista frågan under intervjun med Kerstin Kjellin kändes nästan onödig. Var hade hon lärt sig laga så god mat? Var hon utbildad kock? - Utbildad? Nej, jag kunde ingenting när jag flyttade hemifrån. Mamma ville inte ha mig i köket, svarar hon och skrattar. Text och foto: Mattias Wahlgren

Egentligen handlar denna intervju om lite mer än mat. Men en efter en av Birkagårdens gäster går fram till 88-åriga Kerstin Kjellin, tar henne i hand och frågar om hon är tillbaka? De saknar Kerstin och den mat hon genom alla år lagat åt dem. Lunchen på onsdagarna har varit paradgrenen.

- Hon gör så god sås, berättar en av de som hälsar på Kerstin.

- Det värmer i hjärtat att höra, säger Kerstin och tackar så glatt.

På tal om hjärtat så ligger Birkagården och dess verksamhet henne väldigt nära. Som född gotlänning men uppvuxen i förskingringen återvände hon inte bara en gång till ön, och familjens sommarhem i Ihreviken har varit en fast punkt i till-

varon där även döva och dövblinda sommarbarn vistades i familjen på 70-talet. Sista gången som återvändande gute var hon en av de som var med och arbetade för att de gotländska politikerna skulle få upp ögonen på de hemlösas situation i Visby.

- Det fanns en dagverksamhet, "Ekorren", för bostadslösa och missbrukare i huset bredvid Solbergabadet. Föreståndaren hette Carl-Runo Löf och till en början ville politikerna inte tro att det faktiskt fanns människor som bodde i trappuppgångar och under buskar i Visby. Jag var engagerad under tre års tid i den politiska debatten för ett härbärke och 2005 blev det verklighet. Då flyttades hela verksamheten från "Ekorren" över till Birkagården, säger Kerstin Kjellin.

GÅVOR FRÅN MATBUTIKER. Genom åren har hon även sett hur missbruket och utanförskapet förändrats. Idag är det en annan mentalitet och ett blandat missbruk.

- Förut handlade det ofta om fattigpojkar som redan från början följt med de äldre ut på sjön eller i skogen. Det var så man värmde sig då och det var på så sätt de fastnade i flaskan, säger Kerstin.

Förutom frukost för de som sovit över på Birkagården så serveras det varje onsdag även middag. Det är den dagverksamheten som Kerstin har svarat för. Råvarorna är skänkta av matbutiker på ön, och tillagas från grunden i husets kök.

- Det har under alla mina 16 år varit underbart tillfredsställande att få laga hemlagad husmanskost, och jag har mött så mycket uppskattning från våra gäster. Det har varit glada tillrop på stan och ”tack för god mat” när jag klivit ut genom dörren.

Det är ett ganska bra betyg för någon som inte kunde laga mat en gång i tiden.

Från årsskiftet passade dock Kerstin Kjellin på att pensionera sig även från volontärsarbetet på Birkagården. Hon gick egentligen i ”riktig” pension 1997 från Nicolai församling i Örebro. Diakon blev Kerstin så sent som 1991, och blev då Sveriges första diakon för döva. Efter pensionen engagerade hon sig som volontär på Uppsala Diakonicenter fram till dess att flyttlasset förde henne tillbaka till Gotland 2002.

”Men Kerstin har alltid varit involverad i arbetet för de behövande”

DE DÖVAS HUS. Men Kerstin har alltid varit involverad i arbetet för de behövande. Redan i Örebro hade hon och familjen fosterbarn då det var lite av en huvudstad för de döva. Det var bara där som icke hörande kunde utbildas vidare efter grundskolan. Senare blev hon socionom och

utbildade sig som teckentolk på Leksands Folkhögskola under det sena 70-talet. Under Kerstins första varv som ”återvändare” till Gotland frilansade hon först för sjukhusförvaltningen där hon började 1975, och därefter mellan 1981 och 1990 som anställd. Innan Tolkcentralen flyttade till Korpen så låg den i Björkanderska huset längs Sankt Hansgatan och där hade Kerstin sitt kontor. Det var välplacerat, för mitt emot låg Dövas Hus och Kerstin kunde titta rakt ner i verksamheten tvärs över gatan.

JUL PÅ BIRKAGÅRDEN. Fortfarande är teckenspråket en del av Kerstin Kjellins vardag bland döva vänner.

- Jag gör regelbundet besökstjänst på flera äldreboenden i Visby och även julaftonens andakt på Birkagården. En del av mina döva vänner brukar även komma hit till middagarna för att få kunna ”tala” obehindrat.

Birkagården söker alltid nya ideella medarbetare. Är du nyfiken, kontakta föreståndare Susanne Ryderholm på telefon 0498-20 68 17.

Långa härliga sandstränder, men också vandringsleder i vacker tyst och rogivande natur. Det är Mallorca det.

Som att vara kyrkoherde i en riktigt liten församling

- om Svenska kyrkan i Palma Mallorca. Text och foto: Lars Bäckman.

- Att jobba i Svenska kyrkan i utlandet är som att vara kyrkoherde i en riktigt liten församling. Det är ett litet arbetslag och man får vara beredd på att göra alla tänkbara arbetsuppgifter. Här kan vi inte dra några knivskarpa gränser mellan kontor, kanslist eller präst, säger Carin Saracco, kyrkoherde sedan en månad tillbaka i Svenska kyrkan i Palma på Mallorca.

CARIN VET VAD HON TALAR OM. I ÖVER 20 ÅR var hon präst i Täby. En stor församling med många präster. Här är det hon och så Harald Persson, som just nu är vikarierande på komministertjänsten.

För ett par år sedan arbetade Carin som präst i Svenska kyrkan i Nice. Det blev drygt ett år. Kanske var det då hon fick smak på det speciella som utlandstjänst innebär. Men, då blev det istället Strängnäs.

- Jo jag fick tjänst som biträdande kyrkoherde i Strängnäs domkyrkoförsamling. Ett bra jobb men ganska snabbt kändes det långt från det praktiska arbete som jag saknade. Jag tyckte att jag mest satt i förhandlingar och sammanträden. Så när tjänsten som kyrkoherde på Mallorca blev ledig sökte jag, berättar Carin och lägger till att

”Här kan vi inte dra några knivskarpa gränser mellan kontor, kanslist eller präst”

hon faktiskt aldrig tidigare hade varit på Mallorca.

- Nej för mig är det Frankrike som gäller. Jag är gift med en fransman, förklarar hon men säger att Mallorca är som Provence, ett Frankrike i miniatyr. Så ganska nära.

Vi sitter med varsin kopp kaffe i Svenska kyrkans lokaler i Palma, Mallorca. Utsikten är härförande; småbåtshamnen nedanför i en lagun, strandpromenaden och så kryssningsfartygen lite längre ut.

FÖRUTOM KYRKOHERDETJÄNSTEN som oftast tillsätts på fem års förordnanden har församlingen en komministertjänst med tre års förordnande samt en kantor, Maria Hansson, som också har ett tre års förordnande. De är alla finansierade via Svenska kyrkan i Sverige. Utöver dessa tre tjänster är det Carina Hillgren som är anställd som kanslist och Johan Naeselius med titeln assistent. De är båda lokalanställda, vilket innebär att de finansieras med kyrkans egna intäkter.

Carin Saracco. Men alla får vara beredda på att göra allting. Så är det i en liten församling i utlandet. Ena stunden skriva församlingsordning därefter servera i caféet.

- I utlandskyrkan möter man också människor som man aldrig skulle möta i en församling i Sverige. Det finns en sådan mångfald. För många utlandssvenskar betyder kyrkan mycket i det dag-

Maria Hansson, Carina Hillgren, John Naeselius och Carin Saracco.

liga livet. Här kan de träffa andra svenskar, få prata svenska och känna en härlig gemenskap, för det behövs, berättar Carin och nämner några av de återkommande aktiviteter som kyrkan har i sitt kalendarium med luncher, filmkvällar, nyfiken på, samtalsgrupper, "Sing along kvällar" ihop med norska kyrkan, barntimmar och så en populär kör som repar varje tisdag.

Vi talar närmare om ett par av aktiviteterna. Gubbröra, ett 20 till 30-tal herrar äter lunch tillsammans några gånger per termin. Det är John som lagar maten och han är en uppskattad kock. Kvinnorna har motsvarande lunchvariant men då är det inte gubbröra som obligatorisk förrätt, utan helt enkelt Damlunch. Filmkvällarna brukar locka ett 30-tal besökare och varje eftermiddag är det café. På söndagarna är det självklart guds-

”Ungefär 800 000 svenskar turistar på ön varje år och fler och fler väljer att bosätta sig på Mallorca”.

tjänst. Ofta följs den av någon social aktivitet. Via hemsidan, facebook och Instagram sprids kyrkans alla aktiviteter och programpunkter.

MALLORCA ÄR POPULÄRT BLAND SVENSKAR. I mitten av 1950-talet gick de första charterresorna till Mallorca. Sedan dess har Mallorca legat i topp bland svenskarnas favorit resmål i Medelhavet. Ungefär 800 000 svenskar turistar på ön varje år och fler och fler väljer att bosätta sig på Mallorca.

- Det är lite svårt att säga hur många det är eftersom en stor del har lägenhet eller hus på ön, men är skrivna i Sverige. Jag brukar uppskatta att cirka 10 000 svenskar tillbringar allra största delen av året här på Mallorca. Det är de som är vår primärgrupp, berättar Carin.

SVENSKA SKOLAN LIGGER INTE LÅNGT FRÅN KYRKAN.

De har samarbete framförallt kring luciafirandet som hålls i katedralen, La Seu, en av de allra största och mäktigaste katedralerna i Europa. Jag kan tänka mig vilken upplevelse det måste vara för föräldrar och inte minst ungdomarna. Även i den stora och mycket uppskattade julbasaren är dessa ungdomar och föräldrar delaktiga i.

Men det diakonala uppdraget är den väsentligaste

uppgiften för SKUT, Svenska kyrkan i utlandet. Då passar alla dessa gemensamhetsskapande aktiviteter väl in för den grupp av svenskar som bor här året runt. Carin och hennes kollegor kan också göra besök på fängelset om någon svensk har hamnat där eller på sjukhuset. De kan också ge stöd och hjälpa till med språktolkning hos polisen till exempel. Kort sagt stötta vid många av de problem som kan dyka upp för den som

”Kort sagt stötta vid många av de problem som kan dyka upp för den som tillfälligt besöker ön”

tillfälligt besöker ön. Här gäller det att vara flexibel och ha många strängar på sin lyra. Då förstår jag att John och Carina som är lokalanställda är två klippor. De talar spanska och har bott här i många år. De kan Mallorca.

MARIA HANSSON SÄTTER SIG VID VÅRT BORD. Hon har arbetat här i drygt ett år. Dessförinnan var

Carin Saracco njuter av utsikten över marina och hamn. Snart får de också tillgång till en härlig altan.

hon anställd i Västra Frölunda församling. Maria har tjänsten som kantor, men förklarar att hon gör så mycket mer. Det är allt från att leda barngrupper till hemsidan och så bokar hon och administrerar bröllopen. Men att ha bredd på sina arbetsuppgifter är hon van vid. Hon har alltid haft kombinationstjänster och gillar det.

- Vi har drygt 200 bröllop här varje år. Högsäsongen startar i april- maj och pågår till och med september. Det är intensiva månader. Inte ovanligt med fyra bröllop på en och samma dag. Då förstår du att det behövs två prästtjänster, säger Maria som själv brukar agera vittne, fotograf och musiker, men det sista är inte självklart. Det beror på var vigselakten är och om det är möjligt rent tidsmässigt.

”Inte ovanligt med fyra bröllop på en och samma dag”

En vigsel på Mallorca kan vara i kyrkolokalen eller i marinan nedanför. Det kan vara på en enslig strand eller uppe i de mäktiga Tramuntana

bergens storslagna natur. Även på grannöarna Ibiza, Menorca och i städerna Madrid och Barcelona kan brudpar önska vigslar av Svenska kyrkan i Palma. Det är församlingens område. Och de ställer upp.

- Vigsel är självklart i första hand en kyrklig handling, att välsigna äktenskapet, men för oss är det också en överlevnadsfråga. En vigsel kostar från 550 till 700 euro, samt kostnad för våra resor.

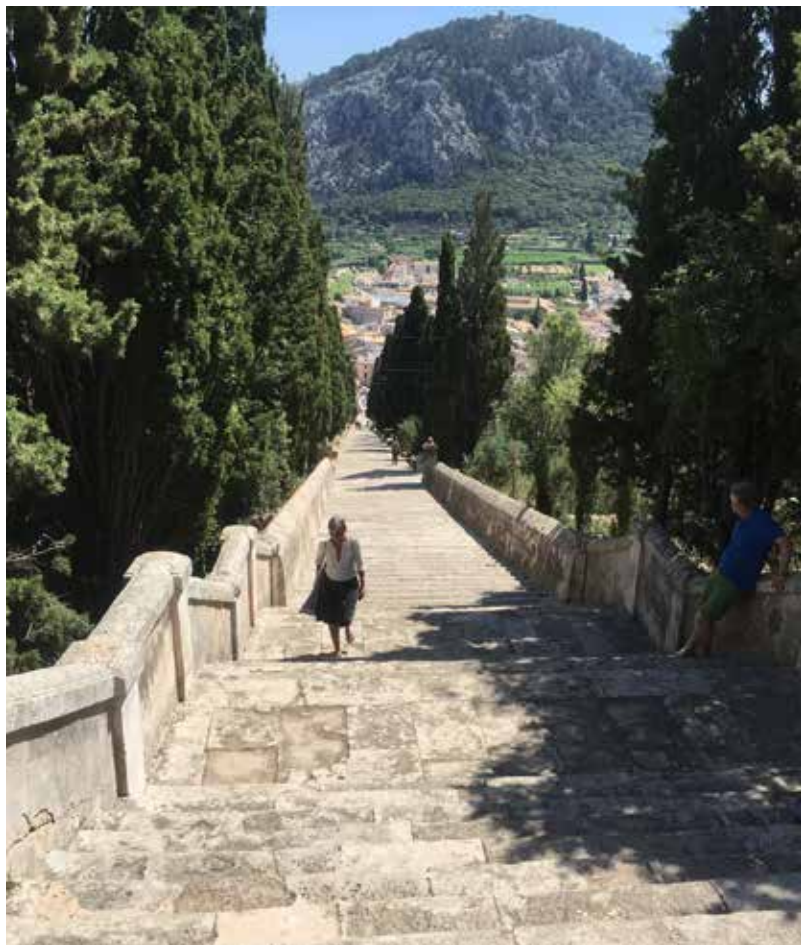
Jag gör ett snabbt överslag och konstaterar att det bör vara cirka 1,5 milj kronor som kyrkan tar in på denna uppgift. Det är pengar som kommer väl till pass för den breda verksamheten man erbjuder. Även medlemsavgiften är en del av finansieringen. Det kostar 35 euro för enskild 50 euro för en hel familj. Det är bland de lägsta avgifterna i Europa. Just nu är det ungefär 200 medlemmar i församlingen.

VI TAR EN TUR GENOM LOKALERNA. I det stora rummet med utsikt över hamnen är det cafébord i

små grupper och längst med väggarna bokhyllor fyllda med böcker på svenska och svenska tidningar i högar. Och så leksaker av allehanda slag. Ett par inbjudande soffgrupper förstärker intrycket av att det här är en träffpunkt. Här möts man. Det är en öppen planlösning, glasväggar mellan rummen, men bara fönster på kortsidan mot havet och marinan. Vi stannar upp. Utsikten är härlig. Längre in i lokalerna håller Carina och John på att förbereda dagens café som öppnar klockan 14.00. På fredagar är det volontärer som tar hand om den uppgiften. Jag kommenterar den svårtillgängliga långa och branta trappan ner till lokalerna och Carin skiner upp.

- Vi har precis lämnat in bygglovsansökan för nya lokaler. Vi ska flytta upp en våning. Då slipper vi den hemska trappan som ur tillgänglighetssynpunkt är helt omöjlig och så får vi en stor terrass. Tänk vad härligt att kunna ha caféet där under sommarhalvåret och vigslar, säger Carin

365 trappsteg är det till kapellet i Pollentia.

och tittar ut mot havet där ett kryssnings skepp modell större är på väg in mot hamn.

Jag förstår henne. För lokalerna känns lite väl instängda. En terrass kommer att göra mycket. I maj 2020 så ska det vara invigning. Då kommer biskop Thomas Petersson till Palma och väl-signar den nya kyrkolokalen. Vi kommer in på kontakterna med andra utlandsförsamlingar och SKUT i Uppsala och Visby.

”...en så stor del av deras arbete ägnas åt gemensamhetsskapande aktiviteter”

Ungefär en gång i månad har vi webbaserat kyrkoherdeforum. Någon från SKUT i Uppsala är alltid med, men sen kan det variera vilka som är deltar beroende på vad det är för frågor som ska tas upp. Sedan träffas vi vartannat år i Uppsala och då är det inte bara vi präster som är inbjudna utan också alla andra SKUT medarbetare. Jag behöver de här kontakterna. Vi har så mycket ge-

mensamt och det behövs kollegor att diskutera och bolla tankar och idéer med. Tänk på att jag hade elva prästkollegor i Täby! Säger Carin och skrattar.

Nu börjar det ringa på dörren. Klockan är inte riktigt 14.00 ännu, men ett par äldre damer är ute i god tid. John och Carina verkar vara beredda vid caféet och hejar glatt på gästerna. En av damerna har rollator och jag kan inte låta bli att fundera på hur hon tog sig ner för trappan. Det blir bra med de nya lokalerna med entré på markplan.

SVENSKA KYRKAN HAR VARIT HÄR SEDAN 1981. Då var denna del El Terreno, knappt 40 minuters gångavstånd från centrum, den verkliga nöjesmetropolen för festsugna svenskar. I dag ger området ett lite mer blandat intryck. De flesta diskotek och nattklubbar är borta och några byggnader står sorgligt tomma och förfallna. Det är en ganska skräpig och bedagad del av Palma, men förändringens vindar blåser. Myndigheterna på Mallorca har under ett par decennier arbetat aktivt och engagerat för att få bort den värsta festturismen. Nu är det friluftsliv, cykling, vand-

Cykling är populärt på Mallorca. Ön bjuder på både plattland och kurviga bergsvägar.

Tramuntanabergen och sjön Cuber lockar till vandringar.

ring och högkvalitativa boenden och restauranger som ön vill förknippas med utöver sol och bad. Staden Palma sanerar, river och restaurerar ytterområdena och snart är det El Terrenos tur. Catalina som gränsar mot El Terreno har snyggats till rejält och kallas allmänt för Palmas Södermalm. Här bor numera många svenskar som driver restauranger, caféer, hotell eller har helt andra verksamheter eller jobb.

Jag tackar för mig, går igenom staden tillbaka till busstationen och tänker på det Carin och hennes kollegor sa, hur mycket rikare deras arbete blev när de fick arbeta med så varierande arbetsuppgifter. Någon av dem påpekade också att här har församlingarna i Sverige en del att lära. Så är det säkert. Strängnäs stift arbetar projektinriktat, berättade Carin och Katarina församling har liknande tankar. Det är kanske framtiden även i större församlingar.

Det finns så mycket mer att berätta om SKUT:s

”...Mallorca är som Provence, ett Frankrike i miniatyr”

verksamhet i Palma. Kanske kan jag återkomma. Men jag är imponerad av att en så stor del av deras arbete ägnas åt gemensamhetsskapande aktiviteter och som uppskattas av så många – för här kan man säkert bli så mycket mer ensam än hemma i Eslöv eller Stockholm, trots att det bor 1 000-tals svenskar bland annat här, bakom de höga gråa husfasaderna, i de ganska anskrämliga 60- och 70-tals byggnaderna längst med strandboulevarden. Då är det bra att över 200 personer väljer att viga på Mallorca – det blir klirr i kassan och ett sätt att finansiera hela den fina verksamheten.

Ung i den världsvida kyrkan

– Aries och Charlotte från Filippinerna upptäckte Sverige och Gotland

Aries Tamayo Frio och Charlotte Jovero Daño är två filippinska ungdomar som har deltagit i Svenska kyrkans internationella utbytesprogram och vistats tre månader i Sverige. En kall marsmånad, fylld av aktiviteter, tillbringade de här på Gotland. Men det var mycket värme och engagemang de mötte – det värmde! Text: Lars Bäckman Foto: Linda May Dahlström .

- Gästfriheten. Ni är så vänliga och jag kände mig älskad och uppskattad även om jag är en främling, säger Aries när jag gör en kort intervju med ungdomarna. Aries berättar att de bodde hemma hos Linda May Dahlström och Monika May, och hur värdefullt det var att komma in i en vanlig familj och få uppleva en vardag.

- Jag har fått många insikter om livet och särskilt om ”vita människor”. Innan jag kom till Sverige, om jag ska vara ärlig, hade jag en helt annan uppfattning om ”vita människor”. Men nu har jag upptäckte att det inte finns någon stor skillnad mellan oss och er. Faktum var att jag kände mig underlägsen er, ni som inte är asiater,

funderar Aries och fortsätter: Det har kanske någonting att göra med vårt förflutna eller historia och hur vi tidigare har behandlats av spanjorer och amerikaner.

Charlotte håller med och tillägger:

- Vart jag än gick, så sa alla "Hej!" med ett leende. Jag kände mig uppskattad och älskad, trots att vi var i ett främmande land och träffade så många okända.

ARIES TAMAYO FRIO OCH CHARLOTTE JOVERO var under sina veckor på Gotland framförallt med Olle Jonsson i Dalhem och den barn- och ungdomsverksamhet som bedrevs i pastoratet. I Visby Domkyrkoförsamlings barn- och ungdomsverksamhet, inte minst musik och kördelen, deltog de också en hel del i. Ett par dagar var de även med Monika May i Eskelhems pastorat. Ungdomarna gjorde även studiebesök, bland annat på skolor och bondgårdar.

- När det gäller alla de aktiviteter som kyrkan erbjuder, tycker jag att Svenska kyrkan är bra på att möta alla åldrar, från de unga till tonåringar och äldre. Kyrkans inställning till kristen tro förmedlas också på ett sätt som inte är förenad med massa krav, utan mer av lust och längtan. Det tyckte jag om, säger Charlotte, när vi pratar om skillnader mellan våra kyrkor och länder.

- Det finns många skillnader mellan kyrkan i Filippinerna och här, säger Aries. Allt från hur kyrkan är organiserad till de aktiviteter de erbjuder och inte minst, den ekonomiska status som ni har. Här har

"...vi har bara vår präst som officiellt är anställd, men han har knappt en värdig lön"

ni anställda medarbetare, vi har bara vår präst som officiellt är anställd, men han har knappt en värdig lön, säger Aries.

Charlotte var verkligen förvånad över hur många aktiviteter Svenska kyrkan har för att nå ut till människor och ge dem andlig hjälp. Det imponerade på henne.

Men när ungdomarna var med biskop Thomas på Gotlands sjukhem, då reagerade de.

- Vi var med på gudstjänst på Gotlands sjukhem. Detta berörde oss väldigt mycket. Vi blev faktiskt lite ledsna av att se alla dessa fina äldre människor, lämnade av sina familjer på ett ålderdomshem. Det var lite sorgligt.

Charlotte förklarar att på Filippinerna är det en ära att få ta hand om sina föräldrar. Det händer att syskon grälar om vem som ska få äran att ta hand om sin mamma och pappa på ålderns höst.

ALLA NI SOM PÅ OLIKA SÄTT VAR ENGAGERADE med att göra program, aktivera och ta med ungdomarna, ni gjorde ett jättebra jobb. Av deras entusiasm och belåtenhet så vet ni att ni nu har två nära vänner på Filippinerna – det är inte det sämsta. Ett särskilt tack ska nog riktas till de familjer där ungdomarna fick bo – det betydde mycket.

Hos familjen May Dahlström blev Charlotte och Aries en del av gänget.

Om Ung i den världsvida kyrkan

Vill du veta mer om Act och Svenska kyrkans program Ung i den världsvida kyrkan? Utbytesprogrammet vänder sig till unga vuxna mellan 18–30 år. Ungdomarna får dela vardagslivet, och engagera sig i kyrkan och samhället under tre månader i Costa Rica, Filippinerna eller Tanzania. Det är dessa länder som kyrkan har utbyte med nu. Sista ansökningsdag för utbytesprogrammet är 15 mars varje år för kommande höst.

Läs mer på www.svenskakyrkan.se/act/utbyte

Gotlands kyrkvecka

- Teologi gör vi tillsammans -

#Metoo – aktuellare än någonsin

Lite av ett tema under Gotlands kyrkvecka 2019 är #Metoo. Med drygt ett år i backspeglarna, då frågan var som hetast, är det nu intressant att se hur #Metoo har påverkat oss i dag. Text och foto: Lars Bäckman

Det var under hösten 2017 som kvinnor runt om i världen, stärkta av varandras berättelser, trädde fram och berättade om sexuella övergrepp. Utifrån en rad olika branscher och sammanhang kom vittnesmål om hur de hade utsatts för kränkningar. Historier, som omfattade allt från de grövsta övergrepp till händelser i vardagen, sådant som kanske många knappt tidigare ens skulle ha reagerat på, kom nu fram i ljuset utifrån de olika kollektiva uppropen. Även övergrepp inom kyrkan publicerades i #vardeljus. I media var det framförallt några kändisar som fick största uppmärksamheten och debatten övergick till stor del att handla om dem och senare till viss del också om medias roll och etik med bland annat namnpublicering. I dagarna har också både

Fredrik Virtanen och Katarina Frostenson kommit ut med böcker om hur de blev behandlade framförallt av media under #Metoo året.

Maria Küchen, författare och kulturjournalist var en av de svenska kvinnor som tog täten och

”Jag tycker att vi har sett en fruktansvärt primitiv kvinnosyn i de anmälningar som har skett”

gick ut och berättade om vad hon hade blivit utsatt för i de sena tonåren. Som kristen debattör, bland annat i tidningen Dagen, valde hon även ett teologiskt perspektiv på sexuella kränkningar. På Gotlands kyrkvecka 2018 medverkade hon med ett mycket uppskattat föredrag och hennes föreläsning trycktes i en bearbetad version som nu har kommit ut i flera upplagor och fått stor spridning. Vad var mer naturligt än att bjuda in henne till årets Gotlands kyrkvecka och göra just en återblick, men kanske framförallt – var står vi nu?

- Jag tycker att vi har sett en fruktansvärt primitiv kvinnosyn i de anmälningar som har skett. Där uttalanden som att "Man kan ju inte vara säker på att de talar sanning", allt för ofta hörs. Är vi kvinnor inget man kan lita på? frågade Maria Kücher retoriskt.

FLERA AV SEMINARIEDELTA GARN A REFLEKTERADE direkt och berättade om hur de ser på vad som har skett sedan våren 2018 då debatten var som hetast. Det konstaterades att det handlar om en kultur där många män tror sig få göra vad de vill, som nu har fallit samman.

"Vi måste lära oss och våra ungdomar hur vi kan läsa av varandra"

Medias fokus på kändisar var kontraproduktivt. Det visade också att det behövs mer diskussioner på redaktionerna om pressetik. Namn publicerades och hängdes ut på löpsedlarna. Det här ledde bort debatten från det som den verkligen borde handla om, menade Maria och konstaterade att #Metoo inte ska kritiseras utifrån bristande etik bland media, men att så skedde.

Många av deltagarna arbetade med ungdomar inom kyrkans verksamhetsramar och det efterlystes ett verktyg att diskutera, inte bara "manligt och kvinnligt", utan hur vi uppträder mot varandra som människor. En man berättade att han mötte många killar som var väldigt osäkra på hur och vad man får göra? Får man krama någon, smeka tjejen på armen? För samlag finns det ett krav på medgivande, men beröring, att "stöta på någon" var går gränsen?

- Vi måste lära oss och våra ungdomar hur vi kan läsa av varandra. Eller varför inte, prata med varandra, påpekade en av seminariedeltagarna.

Maria Kücher ledde diskussionen.

- Det får inte gå så långt att vi knappt "vågar heja på varandra", sa en kvinna som arbetade som präst på Volvo. Hon berättade att en av de anställda hade sagt så till henne. Men andra tydliga exempel kom också fram. En tonårsflicka hade ramlat ur en skidlift, troligtvis för att liftskötaren drog sig för att rätta till hennes sittställning på liftbänken, vilket han gjorde med grabbarna.

Tv-serier, filmer, dataspel, smygporr och tävlingsprogram där kändisar ska konkurrera och krän-

ka varandra, översköljs ungdomar med i dag. Att vara den goda kraften som vill lära något annat är nödvändigt, men inte enkelt.

Samtalet gick över till att anmäla övergrepp eller inte. Men också vilka problem det kan innebära. Händelser som skett för 40 år sedan och som deltagarna kunde referera till, hade aldrig anmälts då, men skulle självklart anmälas i dag. Så måste det vara. Men offren, som känt sig så kränkta, och som med en rättegång räknat med att få upprättelse, kan bli dubbelt kränkta när förövaren frias.

”Det många inte tänker på är att en friande dom inte är det samma som att förövaren är oskyldig”

- Det många inte tänker på är att en friande dom inte är det samma som att förövaren är oskyldig för att åklagaren inte har tillräckligt starka bevis för en fällande dom. Så ska det självklart vara i ett rättssamhälle.

- Det är absolut nödvändigt att ge stöd till den person som anmäler ett sexuellt övergrepp, såväl före som under och inte minst, efter rättegången, oavsett domens utslag, konstaterar Maria Kücher.

Deltagare på Gotlands kyrkvecka 2019.

Att man som offer ska tänka på förövarens anhöriga, hustru och barn, till exempel, det kan inte jag förstå. Det gäller att ta ansvar för sina handlingar, konstaterade en deltagare.

En intressant diskussion om just detta kom upp när en man berättade att han arbetade på en flyktingförläggning och där hade mött kvinnor som blivit utsatta, men absolut inte ville göra en anmälan. Det skulle enligt dem innebära en stigmatisering och ett socialt utanförskap i evinnerlig tid. Hur gör man då?

- Ge allt samtalsstöd du kan. Erbjud terapi, om så behövs, var det svar som kom från seminariedeltagare.

Domprost Mats Hermansson som introducerade seminariet tog upp kyrkans förlåtande arv. ”Vi finns för både den som blivit utsatt och för förövaren”, hade någon kyrka gått ut med när #Me-too diskussionen gick på högvarv. Det var något som deltagarna såg som självklart, men frågade sig hur gör vi?

Av diskussionen kan man konstatera att #Metoo verkligen öppnade upp för många kvinnor att för första gången berätta om vad de hade utsatts för. För många män blev vittnesmålen en ögonöppnare på var gränserna går. Vad är ett övergrepp? När går man för långt med kommentarer och ”komplimanger”? Det är gränser som faktiskt måste vara upp till den som blivit utsatt att avgöra. Det här måste vi lära oss att känna in och kommunicera.

2019
 Gotlands kyrkvecka
 - Teologi gör vi tillsammans -

*Årets förnyare 2019
 sociologen Frida Ohlsson
 Sandahl och prästen Erik
 Gyll, för sitt arbete med
 podden "Behåll hatten på"
 och för processmodellen
 Regnbågsnyckeln i syfte att
 alla människor ska känna sig
 välkomna i Svenska kyrkan.*

Årets förnyare 2019 -Regnbågsnyckeln och podden "Behåll hatten på"

Text: Lars Bäckman Foto: privat.

- Vi är jättegglada för utnämningen, säger Frida Ohlsson Sandahl och Erik Gyll fyller i: Att bli utsedd till Årets förnyare är ytterligare ett bevis och stöd på att detta arbete är nödvändigt och verkligen behövs. Vi når varandra på ett trepartstelefonatsamtal bara någon dag efter att de fått beskedet, årets förnyare 2019.

Erik och Frida möttes i Göteborg 2009. Erik är präst och var då teologistudent och aktiv i EKHO,

Ekumeniska grupperna för kristna hbtq-personer. Frida som är sociolog och folkbildare arbetade då på studieförbundet Sensus. År 2013 arbetade Erik och Frida tillsammans i EKHO:s projekt "Hbtq-frågor i Frälsningsarmén" med boken "Så att jag kan komma in - hbtq-frågor i Frälsningsarmén". Just den boken blev senare en grund till processmodellen Regnbågsnyckeln, som vi återkommer till.

- Jag har alltid reagerat och engagerat mig mot orättvisor och det här kändes helt rätt, säger Frida som arbetat mycket med frågor kring mänskliga rättigheter. Där kommer Svenska kyrkan och normkritiskt tänkande in på ett självklart sätt. Samma år, 2013, hade hon varit med och dragit igång Jönköpings första pridefestival. Det är nog typiskt för Frida, hon har ofta såväl ett ideellt spår som ett professionellt. Frida är en uppskattad föreläsare och författare som reser land och rike runt med teman som jämställdhet, diskriminering och rättvisefrågor.

FÖR ERIK VAR ENGAGEMANGET SJÄLVKLART. Han är uppväxt i kyrkan och att ge röst åt den som ingen lyssnade på har alltid varit och är viktigt. Erik har bland annat varit förbundsordförande för EKHO fram tills för två år sedan.

- Regnbågsnyckeln och podden Behåll hatten på är båda ideella engagemang. Jag har aldrig haft några sådana uppgifter i mitt arbete som präst eller anställd i Svenska kyrkan, förklarar Erik som är prästvigd i Karlstad stift och nu har tjänst som församlingsherde i Härlanda församling i Göteborgs stift.

Jag antyder något om att i dag är hbtq-frågor väl förankrade i Svenska kyrkan. Erik reagerar direkt och förklarar:

- Det kan man kanske tycka, men vi är långt ifrån färdiga. Vi måste prata mer om hur vi kan inkludera alla i vårt arbete och i kyrkan. Inkluderingsarbetet är den kristna trons centrum, i

evangeliets mittfåra, som Katarina Hedqvist säger. Mer om henne strax. Arbetet med mänskliga rättigheter måste ständigt pågå, annars tenderar det att stå still eller i värsta fall backa.

Han berättar att idag har Göteborgs stift, precis som övriga stift, kommit en bit på väg, men det är en splittrad bild i stiftet som helhet, det gäller både synen på prästvigda kvinnor och inställningen till hbtq-personer.

- Det vi gör behövs, det vet vi. Kyrkan har kommit långt under de senaste 15 åren, men vi glömmer lätt vår historia, säger Erik Gyll och påminner om att så sent som 2007 då Svenska kyrkan var remissinstans för frågor kring könsbekräftande behandlingar var deras svar häpnadsväckande ur ett hbtq-perspektiv. Eller 2009 då beslutet togs om samkönade äktenskap, då många motståndare reagerade kraftfullt mot beslutet. Kyrkan har heller aldrig bett om ursäkt för hur de har behandlat hbtq-personer eller för den syn de har haft om och på homosexualitet.

”Boken ”Så att jag kan komma in” ledde fram till hbtq-märkningen Regnbågsnyckeln.”

BOKEN ”SÅ ATT JAG KAN KOMMA IN” ledde fram till hbtq-märkningen Regnbågsnyckeln. Den togs fram 2016 som ett pilotprojekt inom Växjö stift tillsammans med Sensus Småland-Öland. Det var Erik och Frida som tillsammans med Katarina Hedqvist, stiftsadjunkt i Växjö stift, utvecklade modellen. Pilotprojektet i Växjö stift blev alltså den nationella metoden för församlingar, som ett svar på kyrkomötesbeslut 2013 om att Svenska kyrkans skulle hbt-certifieras. Under 2017 hade Erik och Frida kurser för ett 50-tal utbildare från hela Sverige i metoden som nu bärs vidare i både Svenska kyrkan men också i Eumeniakyrkan som pilotprojekt.

- Intresset är stort och redan är det ett 20-tal pastorat som är igång och arbetar för fullt med att gå igenom alla delar i Regnbågsnyckeln, vilket tar minst ett halvår, berättar Frida Ohlsson Sandahl.

Regnbågsnyckeln består av sex steg som följer färgerna i regnbågsflaggan. Först den RÖDA som är uppstart, beslut och planering. ORANGE är gemensam utbildning med särskilda delar för medarbetare och förtroendevalda. GUL är själva studiecirkeln som bedrivs i mindre grupper utifrån boken "Så att jag kan komma in". GRÖN är att ta fram den mångfaldsvision som församlingen eller pastoratet ska göra. BLÅ är fördjupning i de ämnen som församlingen speciellt efterfrågar. LILA är det sista steget. Här godkänns mångfaldsvisionerna och sen delas hbtq-märkningen Regnbågsnyckeln ut tillsammans med ett intyg som församlingen sen kan använda.

DET VAR REGNBÅGSNYCKELN DET. Men ni får också priset för att ni gör den normkritiska och feministiska podden "Behåll hatten på", varifrån kommer det uttrycket förresten?

- Det sägs traditionellt vara ett Luthercitat: "att lyfta på hatten och gå vidare när man kommer till ett svårt bibelord". I vår podd vill vi hitta befrielsen i det som också skaver, vi behåller hatten på och samtalar med inbjudna gäster om just skavet. För så är det ju att vara människa. Det är ibland nödvändigt eller till och med tvunget att stanna i skavet för att senare kunna lyfta på hatten, befrias och komma vidare, förklarar Erik och det låter verkligen klokt.

I PODDEN FÖRS SAMTAL OM ALLT FRÅN barn, diakoni, ekumenik, jämställdhet, makt, sex och så klart hbtq-frågor tillsammans med inbjudna gäster.

- Men i grunden är utgångspunkten alltid inkludering och samtalen rör sig oftast om normkritiska frågor, förklarar Frida.

- Vi hade pratat länge om att starta en podd och så sa vi, hur svårt kan det vara? Gick in på en butik och köpte all den utrustning vi behövde. Och senare på kvällen överraskade vi våra partners med att presentera att vi skulle starta en podd! Responsen blev först; Hur mycket kostade allt det där egentligen? Det var i december 2017 och hitintills har 18 avsnitt släppts. Vi försöker komma med ett nytt avsnitt en gång i månaden, berättar Erik och Frida, som ser fördjupningarna och skavet som en nödvändighet för att sprida kunskap och engagemang som i sin tur föder samtal och diskussioner. Under våren ska de också göra sina första lajvpoddar, inför publik.

- Nej, det räcker inte med att kyrkans folk går

med i prideparader runt om i vårt land, säger Erik och förklarar att så länge alla inte känner sig trygga och inkluderade i kyrkliga sammanhang behövs ett aktivt arbete.

- Frågan är större än bara hbtq-personer, säger Frida och förklarar att i samtal kring just normer är det många som kan känna igen sig. Egentligen berör det alla mer eller mindre som på något sätt sticker ut från den gängse normen.

- Vi ser ofta att omgivningen har "tryckt ner hatten", säger Erik, för att fortsätta på Luthercitaten. Det kan de ofta göra utan att ta minsta hänsyn till den som frågan gäller. Vem mår bra av att frågan inte ens diskuteras på ett sakligt sätt?

JAG LYSSNAR PÅ NÅGRA AV PROGRAMMEN och det är upprörande historier om synen på hbtq-personer som man får ta del av och som jag kanske lite naivt inte trodde förekom i Svenska kyrkan i dag. Jag kommenterar det för Erik som svarar med att citera en pastor han mötte som tonåring hemma i Värmland: "Homosexualitet är inte en värre synd än att stjäla eller att mörda". Det här var inte på 1800-talet utan för knappt 20 år sedan.

- Nej det är heller inte så enkelt som att säga att det här är en generationsfråga. Åsikter och handlingar mot hbtq-personer förekommer bland både unga och äldre, säger Frida när jag än en gång försöker mildra fördomsfulla beteenden inom kyrkan.

Homosexualitet är inte en värre synd än att stjäla eller att mörda"

Eftersom mycket av arbetet kring hbtq-frågor är ekumeniskt kommer jag in på frikyrkorna och hur de ser på dessa frågor.

- Du kan börja med att ta en titt på hur de olika samfundet ser på ämbetsfrågan: får en hbtq-person vara präst/pastor eller går det att vigas som samkönat par i församlingen? säger Erik och fortsätter: Men det ser väldigt olika ut när vi tittar på församlingsnivå i både frikyrkor och svenskkyrkliga församlingar. Här är det verkligen stor spridning.

När vi så sakteliga börjar avrunda vårt trepartstefonsamtal måste jag kommentera att juryn har gjort ett bra val i år igen. Faktum är att under de föregående nio åren som utmärkelserna har delats ut har aldrig någon fått priset för insatser inom hbtq-området. Det var på tiden och det är ett arbete som tar tid. Jag ser framför mig ett citat av Erik från en morgonandakt han höll på Sveriges Radio för några år sedan. Andakten var tillägnad ett syskonbarn och hade som tema manlighet: ”Det är en lång historia som både du och jag får kämpa för att försöka göra oss kvitt. En historia som tar sin början i just början. Att både du och jag är födda in i en patriarkal värld det finns det inga tvivel om. Ett samhälle och en värld med grunden i att män ska komma först och att kvinnan skapades till mannens hjälp. En tanke som hittar sina rötter där i bibelns berättelser om hur Gud skapade människan”.

Innan vi lägger på, så måste jag fråga vad ni har på gång framöver?

- På gång nu... en ny bok växer faktiskt sakta fram. En bok som ska förmedla konkreta verktyg för församlingarna i arbetet med inkluderingsfrågor. Här ryms allt från bibeltolkningar till diskrimineringslagen. Den kommer verkligen att fylla ett stort tomrum i kyrkans litteratur, försäkrar Frida.

Aha, tror ni att ni kan ha den klar till Gotlands kyrkvecka nästa år då ni kommer hit och föreläser?

- Det hoppas vi, skrattar Frida men hon ska även hinna med både sitt företag och så har hon också påbörjat sin studier för att bli präst i Svenska kyrkan.

ÅRETS FÖRNYARE I SVENSKA KYRKAN 2010–2019

TIO ÅRS JUBILEUM – DET UPPMÄRKSAMMAR GOTLANDS KYRKVECKA MED EN NY BOK

Detta är en bok om inspiration och hopp. Tio år har gått sedan priset ”Årets förnyare i Svenska kyrkan” delades ut för första gången. Utmärkelserna ges årligen till en person eller grupp som verkat för en gränsöverskridande och framåtvänd kyrka.

Årets förnyare i Svenska kyrkan vill lyfta fram teologi och kyrkoliv som inspirerar andra och gjuter hopp i Svenska kyrkan. Det är också ambitionen med denna bok. Här får du möta de tio första mottagarna av priset. De reflekterar över arbetet de fick förnyelsepriset för, men de funderar också vidare om kyrkan och tron i dagens samhälle. Det här är en bok som kommit till i kärlek till kyrkan och som vill inspirera till ett fortsatt förnyelsearbete. Genom att lära av varandra rustar sig kyrkans olika delar för morgondagen. Bakom priset står Visby Domkyrkoförsamling, Kyrkans Tidning och Gotlands kyrkvecka.

Boken är skriven av Lars Bäckman.

Nästan 100 sidor inspiration.

Takreovering,
Källunge kyrka.
Foto: Lars Bäckman

FÖRÄNDRINGENS VIND DRABBAR KULTURARVET

Från och med i höst skall alla ansökningar för kyrkoantikvarisk ersättning göras i ett verktyg som heter Public360. Men lugn – det finns hjälp att få för den som tycker att det verkar krångligt. Och på sikt underlättar det ansökningsförfarandet. Text: Rebecka Svensson.

För de som arbetar i Public360 kommer mycket att vara bekant även om justeringar har gjort för att bättre passa processen kring kyrkoantikvarisk ersättning. Det nya IT-stödet ska stödja alla processerna såsom ansökning och rekvisitioner, samt innehålla stöd för dokumenthantering och diarieföring för KAE-relaterad information. Det kommer inte att vara nödvändigt att i övrigt använda sig av Public360 när IT-stödet blir webbaserat.

SAMTLIGA HANDLINGAR I ETT KAE-ÄRENDE skall följas med genom hela processen och finnas tillgängligt för församlingar, pastorat, stift och nationell nivå. Det kommer att finnas möjligheter att skicka frågor, svar och kommentarer mellan de olika enheterna som diarieförs. Vi ser alla samma information, inget kommer att tappas bort. Detta är den stora vinsten säger stiftsantikvarie Rebecka Svensson som också förstår att kan finnas oro. Men regelverket är det samma, och det är samma handlingar som kommer att behövas som tidigare. Den enda skillnaden är att man

”För de som känner oro, kör fast eller är osäkra finns det möjlighet att boka tid...”

själv laddar upp relevanta dokument och fyller i informationen digitalt.

För de som känner oro, kör fast eller är osäkra finns det möjlighet att boka tid med stiftsantikvarien där man tillsammans gör en ansökan. I september fram till den 28 oktober finns det tid avsatt att hjälpa församlingar och pastorat att fylla i ansökningarna. Kyrkokansliet tar just nu fram lathundar som kommer att finnas tillgängliga i höst.

SAMTIDIGT KOMMER ANSÖKNINGSPROCESSEN att ändras, något som församlingarna kommer att märka genom att beskedet kommer tidigare i budgetprocessen. Från och med i höst kommer fördelningen att ske med nyckeltal till de olika stiftens som ligger fast i fem år. För varje stift fastställs en ram som gäller för hela den femåriga fördelningsperioden, såvida statsanslaget förblir konstant. Stiftsramens storlek baseras på tre nyckeltal, antal tillståndspliktiga kyrkor, antal kvadratmeter tillståndspliktiga kyrkor och ett strategiskt nyckeltal som längre fram ska baseras på stiftens andel av det samlade planerade behovet av KAE men som till en början baseras på historisk tilldelning. Eftersom vi har så få kyrkor i förhållande till de andra stiftens förlorar vi mycket i två av nyckeltalen säger Rebecka Svensson som är lite bekymrad över hur detta kommer att påverka kulturarvet och de åtgärder som behöver göras framöver.

VISBORGSKYRKAN
50 ÅR
1969-2019

VISBORGSKYRKAN FYLLER 50 ÅR DEL 2

MÄNNISKORNA

I två artiklar uppmärksammas Visborgskyrkans 50-års jubileum. I nummer 2 2018 av Gårdskorset, var det byggnaden som stod i centrum. I denna artikel ska vi framförallt träffa de människor som arbetade och besökte kyrkan och också få en inblick i några av Visborgskyrkans alla aktiviteter som församlingen har i dag. För det är en vital 50-åring, Gotlands modernaste kyrka. Text och foto: Lars Bäckman.

GÖRAN BEIJER prästvigdes 1967 i Visby stift och fick sin första placering i Visby Domkyrkoförsamlings södra distrikt. Tillsammans med prästen Örjan Lundqvist tjänstgjorde de till att börja med i Fridtorpsgårdens kapell.

- Men bara två månader efter att jag hade prästvigts så togs det beslut om att en ny kyrka skulle byggas, berättar Göran, som också skulle bli Visborgskyrkans första präst. Han kom att arbeta fem år i Visborgskyrkan innan han tillträdde en tjänst som informationssekreterare på Svenska kyrkans mission.

Göran har en del att berätta om såväl planeringen av kyrkan och inte minst, om när den stod klar och verksamheten tog fart.

- Vi hade högmässa varannan söndag och familjegudstjänst däremellan. På söndagskvällarna hade vi oftast också en kompletteringsgudstjänst som kunde vara till exempel en musikgudstjänst. Mitt i veckorna var det för det mesta en kvällsgudstjänst. Efter söndagsgudstjänsterna hade vi alltid kyrkkaffe, minns Göran och konstaterar att många kom till gudstjänsterna; besöksantalet på söndagarna var i snitt 75 till 100 personer.

Göran Beijer framhåller lokalernas inbjudande och tilltalande form. Väl genomtänkta, olika verksamheter fungerade bra tillsammans i samma byggnad, men utan att störa varandra.

- Jag vill nog säga att vi var bland de första att engagera lekmän i gudstjänsterna. Det var nytt. Inte bara kyrkvårdarna kunde läsa texter. Vi arrangerade processioner där lekmän fick olika uppgifter. Visborgskyrkan ingick i Svenska kyrkans försöksverksamhet inför nya Kyrkohand-

boken, så vi kunde pröva nya arbetsätt. Men det var inte bara gudstjänster och mässor; barn- och ungdomsverksamheten växte snabbt i det barnrika område som södra Visby var.

- Vi hade verksamhet för miniorer, juniorer och konfirmander. När Elsie Nordin-Olsson, som kom från Sollefteå, engagerade sig i kyrkan, startade hon ”kyrkans barntimmar”, vilket var helt nytt på Gotland. Det blev mycket uppskattat av småbarnsföräldrarna i södra Visbys expanderande villaområden. En annan positiv faktor var läget mitt emot Södervärnskolan. Här fanns mellanstadium och högstadium, och det var lätt för ungdomarna att komma till kyrkans olika aktiviteter.

SUNE ÖSTERDAHL KOM IN SOM UNGDOMSLEDARE 1968. Han hade först praktiserat i något år innan han utbildade sig till ungdomssekreterare i Sigtuna.

- Jo jag var till och med en av ljusbärare vid invigningen av kyrkan, berättar Sune och skratrar när jag ringer upp honom och vill veta mer om tiden på Visborg. Det blev sammanlagt sju år. Därefter började jag läsa till präst på heltid.

Göran Beijer, Gunilla Klintström, Kjell Andersson och Per Johansson (läggmärke till rökning på den tiden.

- Veldig många ungdomar deltog i våra aktiviteter. Jag vill minnas att bland dem som var i åldern efter konfirmation så kom det 40-50 ungdomar regelbundet till våra lokaler.

- Vi hade ”Öppet hus” en kväll i veckan. Då var det lite av fritidsgård med mycket pingis, jag hade själv spelat pingis i Östergarns IK. Men vi

hade också en mopedgrupp, där vi plockade isär och faktiskt satte ihop en mopedmotor, berättar Sune entusiastiskt på telefon.

”...vi hade bjudit in en läkare att tala om samlevnadsfrågor”

- Kanske var det en övervikt av aktiviteter för killar, vilket var ovanligt, men jag minns att vi även arrangerade föreläsningar och temakvällar som framförallt lockade många flickor. En kväll som väckte uppmärksamhet och också ifrågasattes av några äldre i församlingen, var när vi hade bjudit in en läkare att tala om samlevnadsfrågor.

Visborgskyrkan var också tidiga med att arrangera ungdomsresor till fjällen. Två bussar fylldes med ett 70-tal ungdomar. Det blev för många premiärturen i skidbackarna och kanske till och med första gången man stod på ett par vanliga längdskidor.

Första konfirmationsgruppen i Visborgskyrkan 1970.
Foto från Anette Cederskog.

Visborgskyrkans ungdomsverksamhet väckte uppmärksamhet, inte bara på Gotland. Tidningen Se, med den då unge journalisten Lars Collmar (jo det är TV-prästen mm), besökte Visborgskyrkan och gjorde ett helt uppslag om kyrkans aktiviteter för ungdomar.

- Jag vill inte skryta men det är en tid jag gläds åt och många av ungdomarna, som nu är 60 år och mer, har jag fortfarande kontakt med eller hejar på när jag möter dem på stan. Då blir man påmind om att det vi gjorde var bra, säger Sune och visst har han all rätt att få vara lite stolt.

THORBJÖRN MÖLLERSTRÖM VAR MED från första början i ungdomsverksamheten.

- På invigningsgudstjänsten var vi konfirmander ljuständare. Biskopen pekade runt om i kyrkolokalen på ljuslampetter, och vi klättrade upp på stolar och tände ljusen, berättar Thorbjörn Möllerström. Han är verkligen en del av Visborgskyrkan; bodde granne med kyrkan och blev snabbt ett med verksamheten där. Pappa Runo var också mycket engagerad i församlingen, så det fanns inga andra hinder än en låg buxbomhäck.

- Vi hade Göran Beijer som konfirmandpräst på Fridtorpsgården. När det var dags för invigning av den nya kyrkan bar vi möbler och packade upp stolar, minns Thorbjörn.

Thorbjörn kommer också ihåg hur arkitekt Per-Erik Nilsson dagen innan invigningen såg ett rör som stack upp fullt på taket. Det var inte snyggt och så ville han inte ha det. Det visade sig vara ett avluftningsrör för avloppet. Per-Erik skickade upp honom på taket med en bågfil så han fick säga av det!

Sune Österdahl var ungdomsledare i Domkyrkoförsamlingen. Han bjöd in konfirmanderna till onsdagsträffar och det blev snabbt en succé.

Så här vill ungdomar ha det”.

I källarplan hade arkitekt Per-Erik inrett en ungdomsavdelning utifrån tesen: ”Så här vill ungdomar ha det”. Genomgående var det mycket furu och ett rum med öppenspis och fasta bänkar runt väggarna. Bord och övriga möbler i spånplattor och så fanns där ett stort rum med ett pingisbord. Här höll många av Visbys 14-16 åringar till, drack kaffe i gula och vita plastmuggar och pratade. Sune visade filmer med religiösa teman, det spelades pingis, snackades och snackades och ibland kom Inger med gitarren.

- Inger Hägg, då Gahnström, höll i sångkvällarna. Hon spelade gitarr. Vi sjöng ofta ur boken ”Tillsammans”. Den gillade vi. I början av boken var det psalmer men i slutet fanns det lite roligare gospels och mer profana sånger, till och med House of rising sun, minns Thorbjörn.

Något år senare kom Örjan Klintberg med. Han är två år yngre än Thorbjörn. Han hade ett helt gäng med kompisar med sig. Det var bland annat Kai Boström och Anders Lithberg. De hade då börjat spela och nu blev det mer kvällar med musik och då var det inte bara ur boken Tillsammans! Bob Dylan, Beatles och blues kunde nu höras från mysrummet. Thorbjörn blev inspirerad av grabbarna och skaffade en egen gitarr. På den vägen är det.

- May Beijer startade en kyrkospelsgrupp. Vi iscensatte bibliska berättelser. Det blev uppskattat och vi åkte runt i Sunes SAAB på en kyrkoturné till de gotländska församlingarna.

Varje ungdomskväll på Visborgskyrkan avslutades med att Sune sa att nu var det dags att packa ihop och då gick vi alla upp i kyrkorummet och

höll en liten andakt. Sune läste en dikt, ofta var det Nils Ferlin, ”Inte ens en grå liten fågel...” minns Thorbjörn.

Alla gillade Sune Österdahl. Dels hittade han på många roliga aktiviteter, men framförallt mötte han ungdomarna på ett moget sätt. Någon av ungdomarna hade läst Erich von Dänikens science fictions romaner och ville diskutera det med Sune som då läste något av Dänickens böcker och kunde bemöta ungdomarnas funderingar om utomjordningar. Likaså när vänsterargument, som att ”Religion är opium för folket” kom fram, så var det inte så att han bara avfärdade påståendet utan resonerade omkring religion och förtryck. Han tog dem på allvar. Det gillade de.

På sommaren flyttade hela ungdomsverksamheten ut till Axelsro och Stadsmissionens hus där. På övervåningen bodde Sune med sin familj och på bottenvåningen var det utrymme för ungdomarna. Det spelades volleyboll, lyssnades på musik, grillade korv och pratades.

- Jag tror inte Sune och hans fru var ensamma en enda kväll. Alltid var det något gäng som åkte dit, och man tog ofta med sig någon kompis. På så vis blev det fler och fler som kom med i verksamheten när höstprogrammet drog igång. Likadant var det med sportlovsresorna till fjällen. De var populära, berättar Thorbjörn entusiastiskt. Det märks på honom att Visborgskyrkans verksamhet har betytt mycket för honom.

Thorbjörn fortsatte att engagera sig i kyrkan. När han flyttade ut till Mästerby i mitten av 80-talet blev det Klinte pastorat och församlingsrådet som blev hans bas. Han räknar upp ett antal uppdrag han har haft och har. Här behöver man inte tvivla på att kyrkan är en stor del av hans liv.

- Jag har alltid arbetat med människor. Gärna med barn eller vuxna med någon form av problem. Jag gillar att hjälpa andra, säger Thorbjörn och konstaterar att det där ”kärnkraftverket”, som en del liknande kyrkan vid, har betytt mycket även för hans yrkesval.

ALICE KLINTBERG ENGAGERADES TIDIGT i barnverksamheten. Först som frivillig men blev senare också anställd. Klockare, kyrkvård, husmor (ideellt arbete), barntimmeledare, ungdomsledare och aktiv i många olika föreningar och samman-

hang i Svenska kyrkans regi, jo så ser Alice Klintbergs ”meritlista” ut. För två år sedan fick hon välförtjänt Visby stifts S:t Olofs medalj. När jag träffade henne i oktober 2018 hade hon en hel del att berätta om Visborgskyrkan.

- Kyrkan har och är en viktig del i mitt liv. Pappa var klockare i Etelhem, så jag var tidigt med i kyrkan varje söndag. Men visst var det Visborgskyrkan du ville tala om, säger Alice och kommer in på invigningen för 50 år sedan.

Vi tittar på tidningsurklipp från invigningen och andra aktiviteter som har varit i Visborgskyrkan under åren och Alice minns:

- Sedan många år tillbaka hade kyrkan lokal på Söderväg, Fridtorpsgården. En enkel barack från andra världskriget. Det var framförallt en samlingslokal, men i början på 1960-talet så såg prästen Hans Cavellin till att Fridtorpsgården blev invigd som kyrkolokal, minns Alice.

I Fridtorpsgården hölls det såväl mässa som familjegudstjänst varje söndag, först av Hans Cavellin, men sedan av Örjan Lundqvist som kom till Visby 1963. Det var en aktiv församling. Alice berättar att på Annandag jul brukade det hända att alla inte ens kom in i kyrkorummet utan fick vända hem.

”...inte bara var ett församlingshus man behövde utan också en kyrka”

Någonstans där i tiden kom också önskemålet att det inte bara var ett församlingshus man behövde utan också en kyrka. Men alla var inte överens om detta; syföreningen var emot, likaså en del ”äldre gubbar” i kyrkorådet. Så den planerade kyrkan kallades av många för den ”onödiga kyrkan”. Men majoriteten i församlingen såg fram emot en ny modern och funktionell kyrka och 1969 invigdes den.

- Det fanns väl en del som tyckte att kyrkan såg ut som en transformatorstation eller kärnkraftverk, andra tyckte om exteriören, och de var många fler. Men kyrkorummet, det tror jag nog alla var överens om att det var oerhört vackert. Ljuset, rymden, altarets och prästens placering, och så var det så lättillgängligt.

REDAN FRÅN STARTEN VAR DET MYCKET AKTIVITET i kyrkan och församlingshemmet. Barntimmar, ungdomsgrupper och syförening, musik och gudstjänster. Göran Beijer var Visborgskyrkans präst från 60- talets slut till mitten av 70-talet. Sune Österdahl var ungdomsledare och Elsi Nordin-Olsson höll i barntimmarna tillsammans med Margaretha Ingelse och Alice Klintberg, som under en period också var anställd på timma. Alice beklagar att de senaste åren inte är några gudstjänster under sommarmånaderna.

- Det är många äldre här på söder som har svårt att ta sig till Domkyrkan. Busstiderna passar inte och det är inte lätt att komma ner till kyrkan från klinten.

Alice har problem med ena benet så hon har sin permobil, men vill inte köra på stora vägar. Därför blir det en tur till Vibble kapell då och då. Dit är det enklare att ta sig.

- Men Visborgskyrkan är min kyrka! Konstaterar hon bestämt.

Alice avled den 10 mars 2019, 93 år gammal. red.anm.

DORIS LEMKE ÄR FÖRSAMLINGSPRÄST i Visborgskyrkan sedan tre år.

- Det är ett fantastiskt fint kyrkorum. Det skapar gemenskap. Människor trivs hos oss. Det märks inte minst på att så många kommer till våra olika aktiviteter, säger Doris med en viss stolthet. Hon berättar om Visborgskyrkans verksamhet. Här ryms allt från mässor till väffelcafé

Doris Lemke, med budskapet "Alltid älskad" på altaret.

varje onsdag. Det är populärt och det kommer i snitt 50 personer, unga som gamla.

- ”Klapp och klang” har vi två gånger i veckan. Och musik – ”Så här låter min musik”, det är verkligen uppskattat, då kommer det ungefär 100 personer, berättar en entusiastisk Doris och fortsätter att nämna söndagsmiddagar... Himmel och pannkaka... och mycket mer.

ATT VISBORGSKYRKAN ÄR EN VITAL och uppskattad 50-åring det kan jag själv konstatera när jag en kväll i november besöker Visborgskyrkan och aktiviteten ”Himmel och pannkaka”. Det är nästan fullsatt i kyrkorummet, närmare bestämt 68 glada barn och föräldrar. Prästen Doris Lemke står vid altaret tillsammans med barnledaren Ingrid Lingvall och vid pianot sitter Alma Emilsson. Och så är det massor av barn. Ljudnivån är hög, barnskratt och något gråt. Men Doris berättar att vi alla är lika, barnen sjunger, de kan sångerna, och Ingrid plockar upp roliga saker ur en resväska. Läget är under kontroll, vad annars.

Husvärdan Ole står i köket och tillsammans med frivilliga har han stekt pannkakor och kokat soppa. Snart strömmar barn och föräldrar in till församlingshemmet och pannkakor, sylt och gräddor mättar glada munnar.

Vid ett bord sitter Fredrik med sonen Harald och Emelie med Isabelle och mormor Anette.

- Vi går ofta hit på Himmel och pannkaka. Isabelle gillar musik, berättar Emelie. Fredrik håller

med och sonen Harald ser nöjd ut.

Mormor Anette berättar att hon tillhörde den första gruppen ungdomar som konfirmerade sig i Visborgskyrkan. Snart 50-års jubileum! Så här känner hon sig hemma.

Hemma i kyrkan, som enligt arkitekt Per-Erik Nilsson skulle ”möta ett behov i ett samhälle, där människor alltmer förenklat definieras in i hårdskaliga och stiliserade celler, alla med något stänk av ofördragsamhet gentemot andra”.

Frågan är om vi har blivit öppnare och toleranter mot varandra under de 50 år som har gått sedan Biskop Herrlin invigde Visborgskyrkan. Jo efter alla samtal jag har haft inför denna artikel tror jag nog att man i varje fall ofta har känt så i Visborgskyrkan!

Andrea Bogren, ny kyrkoherde i Stenkumla församling

Intervju: Lars Bäckman. Foto: Kent Österdahl

- Det känns bra. Visst är det mycket mer ansvar, men det är verkligen duktiga medarbetare här, säger Andrea Bogren, ny tillträdde kyrkoherde i Stenkumla församling, och fortsätter: Jag känner mig så väl mottagen här av församlingen och de förtroendevalda och det underlättar verkligen.

Den 4 mars i år började Andrea sin nya tjänst. Själva kyrkoherdeinstallationen skedde den 14 april, så när vi talas vid har hon knappt hunnit arbeta i mer än två månader. Trots det kan jag inte låta bli att fråga hur hon kommer att sätta sin prägel på församlingen.

”Jag ska först och främst ta till vara på de fina traditioner som finns här i församlingen”

- Jag ska först och främst ta till vara på de fina traditioner som finns här i församlingen. Men visst kommer det hända en del nytt också. Till hösten ska vi köra igång med konfirmationsundervisningen igen. Den har legat nere i ett år. Vår tanke är att vi ska erbjuda ungdomarna något vi kallar pilgrimskonfirmander. Förutom den vanliga konfirmationsundervisningen blir det vandringar på Gotland och efter konfirmationen ska vi åka till Taisé i Frankrike.

Andrea Bogren har sedan hon prästvigdes i Visby

stift 2011 arbetat som komminister i församlingarna i Väskinde och i Gothem och senast i Norra Gotlands pastorat.

- Jo det är det skillnad. Som kyrkoherde har jag ett helt annat ansvar och kommer att få tillbringa betydligt mer tid med administration än vad jag har gjort som komminister, säger Andrea, men lägger till: Stenkumla församling är inte så stor. Tre kyrkor och ett kapell, med församlingshuset och pastorsexpeditionen i Vibble som centrum. Allt som allt är vi nio anställda. Mer är det inte. Det är greppbart och skapar en helt annan närhet till personal och församlingsbor. Det tycker jag är en stor fördel.

ANDREA BOGREN EFTERTRÄDDE STAFFAN EKLUND

som flyttade till Täby församling redan i augusti i fjol. Andrea bor i Lärbro. Där har hon växt upp och där kommer hon bo kvar. Barnen, tre och fem år gamla, är redan rotade där och har både mormor och morfar och farmor och farfar i Lärbro. Bra barnvakt på nära håll. Det är värdefullt för småbarnsföräldrar.

Till sist. Vad gillar du att göra när du inte arbetar?

- Jag gillar att resa. Allt från resor till mina föräldrars sommarstuga i Eksjö, till längre utlandsresor, gärna till Frankrike, säger Andrea och dröjer lite på svaret.

- Men visst har jag lite klimatångest, så tåg eller bil får det väl bli framöver, eller varför inte, en resa till Eksjö, det är inte så dumt det heller!

100 rum som erbjuder en stunds tystnad och eftertanke

Tomas Holdar, kyrkoherde i Sudrets pastorat.

Det är inte så många platser kvar i vårt samhälle där vi fritt kan få vara i stillhet och tysthet. För några år sedan fick jag bekanta mig med ett nytt och mycket användbart ord; nämligen begreppet ljudföreningar. Ljudföreningar är påträngande ljud som tar över och som försätter en i ett splitttrat och ofokuserat tillstånd. I en tid då vi med nödvändighet behöver ta tag i problemen med luftföreningar, koldioxidutsläpp, plast och en hotat biologisk mångfald, kanske vi också behöver lyfta frågorna kring ljudföreningar. Var kan vi finna tysta och stilla platser för eftertanke och fördjupning? Hur värnar vi vårt behov av tysta och stilla platser, fria från ljudföreningar? Jag är nämligen övertygad om att vi ibland behöver tystnaden för att kunna höra vad vi själva tänker. För inom de flesta av oss pågår många gånger en dialog, som vi kan behöva stanna upp lyssna lite extra på. Kanske har den något viktigt att säga oss. Men tystnaden kan också vara en förutsättning för det motsatta, nämligen att få den inre dialogen att sluta snurra och istället får vi vila i en ordlös andning.

Så var finns dessa ännu stilla platser, där ljudet inte helt tar över, platser där det fortfarande finns utrymme för tystnad och eftertanke. På Gotland finns över nittio rum som under sommaren står öppna och som erbjuder oss denna stillhet. Jag syftar på våra vackra kyrkorum. Det är aldrig långt emellan dem. På en del ställen ser vi dem på avstånd, med sina höga spetsiga torn. Likt riktmärken vill de locka oss till att göra ett besök. Ibland kan de gamla medeltida portarna erbjuda lite motstånd när vi ska kliva in under dessa uråldriga valv. Men ge inte upp för det är värt sin möda. En varm sommardag erbjuder kyrkorummet dessutom många gånger välbehövlig

svalka. Fjorårets skrämmande sommarvärme, drev säkert en och annan till att ta skydd innanför kyrkans tjocka, svala stenväggar, väggar som lyckades stänga något av hettan ute.

Kyrkorummen är helgade hyddor, som bjuder in den ljudtrötta till att sätta sig ner en stund eller till att stilla varandra runt i rummet och betrakta inventarier och väggmålningar. För en del ter sig kanske bilderna främmande. Berättelserna, de förmedlar med sina figurerar, har för många fallit i glömska. Men väggmålningarna förmedlar berättelser som präglar vår kultur. De har format vilka vi har blivit och var vi står i dag. Där finns berättelserna från Bibeln, om kampen mellan ljus och mörker, liv och död, kärlek och hat, gott och ont. Där finns också berättelserna om män och kvinnor, dem vi kallar helgon och förebilder, som givet allt för sin tro. Även om bilderna kan tyckas vara ålderdomliga, något från en svunnen och avlägsen tid, så är frågorna de ställer till oss betraktare högst aktuella. För även i dag funderar vi över livets mål och mening och då liksom nu erfar vi både ljus och mörker i våra liv.

Tankar tar tid, menar Lunda professorn Bodil Jönsson. Det stämmer. Jag skulle också vilja lägga till att tankar tar plats. Vi behöver avskilda platser, som erbjuder ro, stillhet och tystnad. Med andra ord vi är förmodligen många som behöver tid och plats för våra tankar, både till att umgås med dem och till att låta dem gå. På Gotland och i Visby stift, i våra församlingar och socknar, finns sådana rum - våra kyrkorum. Så låt oss ta lite tid, om bara för en kort stund, och besöka dem. För i kyrkorummen, under deras valv finns plats för andhämtning, andakt och reflektion. Där är förhoppningsvis halten av ljudföreningar fortfarande låg.

Tankar om en växande kyrka med ett holistiskt tänkesätt

I samband med att Svenska kyrkans biskopar träffade biskoparna inom den lutherska kyrkan i Tanzania i mitten av maj besökte biskop Thomas och jag vårt vänstift i Tanzania. En fantastisk upplevelse av en kyrka som kan både inspirera oss i våra pastorat och församlingar och inte minst som stift. Text och foto: Bimbi Ollberg, stiftsadjunkt, internationell handläggare.

Det är en ung kyrka det handlar om. Arbetet i den här delen av landet, som ligger centralt i norra delen av landet med gräns mot Kenya, startade 1904 av tyska missionärer och omfattar idag 86 pastorat, 552 församlingar, 3493 cellgrupper, 452 kyrkobyggnader och drygt 243 000 medlemmar. Tillväxten är ca 3 procent per år, så det är en vital ungdom som blev ett eget stift så sent som 1986! 127 präster, som utbildas vid universitetet som kyrkan nationellt driver ett par mil öster om regionens huvudstad Arusha, betjänar alla dessa församlingar och de har i snitt tio församlingar var. Drygt 10 procent av prästerna är kvinnor. Dessutom finns det drygt 1 000 evangelister som gör det dagliga arbetet i församlingarna.

Stiftets motto är ”Varje kristen är en evangelist” och man arbetar med ett holistiskt sätt att tän-

ka. Människan är tredimensionell, ande, kropp och själ, och alla delarna måste tillgodoses. Därför satsar kyrkan oerhört mycket på hälso- och sjukvård (driver bland annat två sjukhus, tio

”Människan är tredimensionell, ande, kropp och själ, och alla delarna måste tillgodoses”

kliniker och två utbildningsinstitut för vårdpersonal), fattigdomsbekämpning, vattenfrågor, bostäder, utbildning (21 förskolor, elva grundskolor, två yrkesskolor och ett tekniskt institut

Biskopen döper
byäldste.
Gudstjänst.

är under uppbyggnad) och ett antal andra diakonala projekt, men också på de grundläggande kyrkliga uppgifterna i form av gudstjänstfirande, bibel- och kristendomsundervisning och evangelisationssatsningar i byar och mindre samhällen.

VI HADE UNDER VÅRT BESÖK FÖRMÅNEN att träffa biskopen, generalsekreteraren och alla enhetschefer på stiftskansliet för att få information om arbetet, målen, utmaningarna och svårigheterna, men framförallt vi fick också tillfälle att besöka ett antal olika projekt. I samband med ett besök i en masaiby fick biskop Thomas döpa byäldsten (som fram till dess hårdnackat vägrat låta döpa sig, men nu, efter att ha hört sångerna och bönerna i andakten utanför hans hus, ville döpas). Han antog ett dopnamn, Thomas! Detta upplevdes av byborna som ett rent mirakel och glädjen var enorm!

Vi besökte också en förskoleverksamhet som även omfattar en hälsoundervisning till hela familjen (200 barn ges möjlighet att lära sig läsa och skriva, bli undersökta av en läkare och få ett lagat mål mat om dagen, men vissa dagar var det uppemot 500 barn närvarande).

”I samband med ett besök i en masaiby fick biskop Thomas döpa byäldsten...”

UNDERVISNING OCH LÄRANDE ÄR ETT CENTRALT TEMA och vi besökte dels kyrkans utbildningscenter, Oldonyosambu, där man utbildar evangelister (drygt 1000 evangelister anställda idag), fortbildar präster, utbildar kristendoms lärare (målet är 8000 lärare inom 5 år som skall undervisa i kristendoms kunskap i alla statliga skolor, 90 minuter per vecka) och volontärer i församlingarna, och dels ett helt nytt tekniskt institut där man inom kort kommer att utbilda 200 tekniker (främst tjejer) om året. Rektorn för utbildningsinstitutet sa bl.a.: ”För att kunna förändra samhället måste vi förändras. För att förändra församlingarna måste vi börja med ledarna. Därför är utbildningsfrågorna så viktiga”.

ETT SÄTT KYRKAN SATSAT PÅ FÖR ATT NÅ UNGA KILLAR är att starta ett fotbollsprojekt. 21 lag deltar i en inomkyrklig serie och detta engagerar hela familjerna. Utmaningen var ekonomi – en fotboll kostar ca 400 kronor och medellönen för en evangelist är 450 kronor i månaden!

GENDERFRÅGORNA ÄR HÖGAKTUELLA och kyrkan satsar stort på att förbättra flickors och kvinnors situation i ett samhälle som fortfarande av tradition är mycket mansdominerat. Sakta men säkert utvecklas både kyrkan och samhället och fler och fler kvinnor får högre positioner i kyrkan (bl.a. är stiftets generalsekreterare en kvinna!).

Sista dagen vi var där fick biskop Thomas predika i tre gudstjänster i ett pastorat och jag hade förmånen att predika i en lång och lerig gudstjänst i ett annat pastorat. Gudstjänsten var något längre än våra högmässor brukar vara, drygt 5 timmar. 13 olika körer medverkade och predikan skulle vara en timme! Ca 500 personer firade gudstjänst på en leråker och deltog helhjärtat i alla som skedde i gudstjänsten. Vid två offergångar (en för pastoratet och en för församlingen) bars stolt både pengar och mat fram till altaret. Maten (mjölkflaskor, ägg och grönsaker) auktionerades sedan ut i slutet av gudstjänsten, allt utom en mjölkflaska som jag fick som tack för min medverkan (gav den till min chaufför).

UTMANINGARNA FÖR KYRKAN I TANZANIA ÄR MÅNGA; ekonomi, brist på ledare och enorma behov i lokalsamhällena som kyrkan vill möta, men optimismen och viljan finns där. Kyrkan har en enorm roll i byggandet av ett nytt samhälle och man tar varje utmaning på största allvar. Börens och bibelundervisningens roll är central i alla verksamheter, men de kombineras med ett diakonalt sätt att leva som kyrka. En spännande och fruktbar kombination. De ber för oss varje vecka – låt oss fortsätta att be för dem och även hitta möjligheter att stötta dem i deras olika projekt. Tillsammans kan vi skapa och förändra och ge hopp och liv!

När flyget väl skulle gå hemåt en tidig måndagsmorgon sa min chaufför: ”Tack för att ni bryr er! Tack för ert stöd. Tack för era böner!”. Under den här resan skapades många tankar om hur vi skulle kunna ha glädje och nytta av varandra som vänstift, så mer följer...

Det händer mycket i Gotlands kyrkor under sommaren- ett urval

Musik, föredrag, visningar och så klart - gudstjänster. Här är ett litet urval av vad som händer i våra kyrkor. Gå in på respektive pastorats hemsida, se anslagstavlor vid kyrkorna eller se Gudstjänster på Gotland, där Gotlands kyrkor har en helsidesannons varje fredag i de båda Gotlands tidningarna.

NORRA GOTLANDS PASTORAT

SEMESTERKÖRSÅNG Ta chansen att sjunga i kör i sommar. Bofasta eller semestrande körsångare är välkomna till Semesterkörsång! Fårö kyrka 7 juli kl 18, samling kl 16 för övning. Körledare Emelie Stolpe Marklund tel. 072-710 27 11 Gothem kyrka 11 juli kl 19, samling 17.30 för övning. Körledare Birgit Sjöstedt Gahnfelt tel. 072-732 27 13

FÅRÖ DIGERHUVUD Söndag 23/6
21.00 Gudstjänst i solnedgången, Bungekören

HALLSHUK KAPELL Söndag 23/6
19.00 Sommarmusik: Forsakören

FÅRÖ KYRKA Torsdag 27/6 19.00 Gotlands blåsarkvintett: musik av Bach, Mozart

KÄLLUNGE KYRKA
Söndag 30/6 18.00 Musikgudstjänst:
Stefan Larsson, sång & gitarr. Jordgubbstårta

GANN ÖDEKYRKA
Söndag 30/6 22.00 Musikgudstjänst:
Gudskelov Gospel

SLITE BETELS TRÄDGÅRD
Torsdag 4/7 14.00 Sommarmusik och fika

FÅRÖ KYRKA Torsdag 4/7 19.00 Sommarmusik:
Axel Borgqvist, violin och Gisela Herb, piano. Musik av Bach, Dvorak och Mendelssohn

GOTHEM KYRKA Torsdag 4/7 19.00
Sommarmusik: Gothemkörens sommarkonsert

HALLSHUK KAPELL Söndag 7/7 19.00 Sommar-
musik: "Till en ros" Annica Yttergren, sopran, Dan Eiderfors, piano

FLERINGE GRODDAGÅRDEN Onsdag 10/7
19.00 Spelmanskväll: Bungekören, Forsakören m.fl.

SLITE BETELS TRÄDGÅRD Torsdag 11/7
14.00 Sommarmusik: Anette & Mogge, fika

FÅRÖ KYRKA Torsdag 11/7 19.00 Sommarmusik:
Josef Karneback, kontrabas, Erik Ronström, gitarr.
Musik mellan jazz och visa.

RUTE KYRKA Söndag 14/7 18.00 Sommarmusik:
Ida Blomqvist & Ida Rönn, sång & piano. "Livets
fyra årstider": att födas, växa, blomma & vissna

BRO KYRKA Onsdag 17/7 19.00 Sommarmusik:
Krister Dahlström, gitarr

SLITE BETELS TRÄDGÅRD Torsdag 18/7 14.00
Sommarmusik: Cilla Lautervik & Anneli Utas, fika

GOTHEM KYRKA Torsdag 18/7 19.00 Sommar-
musik: Orgelkonsert: Anton Linnerhed

HANGVAR KYRKA Söndag 21/7 19.00 Sommar-
musik: Annette och Mogge, sång och gitarr

FLERINGE KYRKA Söndag 21/7 18.00 Sommar-
musik: Stefan Larsson, sång & gitarr

FÅRÖ KYRKA Torsdag 25/7 18.00 Sommarmusik:
Saxdalens manskör framför Dan Andersson
sångspel "Helgdagskväll vid timmerkojan"

GOTHEM KYRKA Torsdag 25/7 19.00 Sommar-
musik: Sånggruppen Viva Norr

BUNGE KYRKA Lördag 27/7 18.00 Sommar-
musik: Orgelkonsert: Claes Holmgren Musik av
Buxtehude, Bach, Mendelssohn-Bartholdy

BRO KYRKA Onsdag 31/7 19.00 Sommarmusik:
Alma Hedlund Emilsson och Marie Sandell

HALLSHUK KAPELL Söndag 4/8 19.00 Sommar-
musik: Anders Kagg, gitarr och Henry Forsblom,
blockflöjt och gitarr

BRO KYRKA Onsdag 7/8 19.00 Sommarmusik:
Marie Sandell, Anders Hallbäck m.fl.

FÅRÖ KYRKA Måndag 12/8 19.00 Orgelkonsert
med Mathias Kjellgren

HELLVI KYRKA Söndag 18/8 18.00 Sommarmusik:
Uruppförande av "Jag skall vara" med musik av
Cecilia Franke och text: Lars-Magnus Magnusson,
Vokalensemblen Ad Fontes, Maria Wernberg
violin, Henning Fredriksson cello, Dan Eiderfors
piano & dirigent

VISBY DOMKYRKO FÖRSAMLING**Konstnärstafetten:**

V 28, med start/hängning o vernissage kl. 18.30 6 juli; Charlotte Smitterberg
 V 29, med start/hängning o vernissage kl. 18.30 13 juli; Maude Sundström
 V 30, med start/hängning o vernissage kl. 18.30 20 juli; Patrik Gustafsson
 V 31, med start/hängning o vernissage kl. 18.30 27 juli; Märit Björnfot Lund
 V 32, med start/hängning o vernissage kl. 18.30 3 augusti; Lena Moritz
 V 33, med start/hängning o vernissage kl. 18.30 10 augusti; Maria Nydahl-Müller
 V 34, med start/hängning o vernissage kl. 18.30 17 augusti; Sarah Thomasson Hellgren

Utställningar:

30 maj-28 juni Vernissage Anna Lindgren
 29 juni-6 juli ACT, Svenska kyrkan/Kyrkokansliet
 13 juli-16 sept Anna Larsson

Konserter:

7/6 Körkonsert med kör från Bremen
 3/7 Almedalsveckan med Konsert av Deportees
 Måndagar från 8- 29 juli Aftonmusik i Domkyrkan
 Medeltidsveckan konserter med Corvus Corax (x2), Sjal och Storkyrkans gosskör.

Konrad -dramatiserad visning av Domkyrkan

Konrad från v 28 till och med v 32 med dubbla visningar under Medeltidsveckan.

ESKELHEMS PASTORAT

Eskelhems kyrka Söndag 16/6 15.00 Sommarkonsert med körerna WHETA & Cantus

Gnisvärds strandkyrka Midsommardagen 22/6 10.00 Gudstjänst i Prostarve änge i Hogrän med Bengt Kalström, fiol

22/6 19.30 Musik i Gnisvärd med Tofta manskör

Gnisvärds strandkyrka Söndag 23/6 19.30 Musik i Gnisvärd med kvartetten Fouever

Gnisvärds strandkyrka Söndag 30/6 19.30 Musik i Gnisvärd med Lennart Walman och Anna-Karin Renard

Valls kyrka Söndag 7/7 10.00 Musikgudstjänst i Valls kyrka med Ingrid Rodebjer, fiol

Gnisvärds strandkyrka Söndag 7/7 19.30 Musik i Gnisvärd med Annika Lindblom, Roy Cedergren och Kenneth Broström

Gnisvärds strandkyrka Söndag 14/7 19.30 Musik i Gnisvärd med Annika H Gardelius

GARDE PASTORAT

16 juni söndag Ardre kyrka
 19.00 "Virtuost och barockt".
 Musik i sommarkväll med Maria Wernberg, violin och Henning Fredriksson, cello.
 Aftonbön. Fri entré.

17 juli onsdag Etelhems kyrka
 19.00 "Jazz i sommarkväll." Johanna Martell, sång och Michael Weiter, piano och orgel.
 Aftonbön. Fri entré.

31 juli onsdag Alskogs kyrka
 19.00 "Musik i sommarkväll" Orgelkonsert med Ludvig Käll. Aftonbön. Fri entré.

11 augusti söndag Alskogs kyrka
 19.00 "Musik i sommarkväll" Opera och operett med Andreas Marmbrant m.fl. Aftonbön. Fri entré.

STENKUMLA FÖRSAMLING

Onsdagar kl. 19.30: 5, 12, 19, 26 juni, 3, 10, 17, 24 juli. Sångkvällar med kvällskaffe på Ygnegården

Friluftsgudstjänster: 14/7 14.00 Anglarve änge i Träkumla. 21/7 10.30 Kuse änge i Västerhejde

21 juli 19.00 Högmässa i Västerhejde kyrka med sång av Viva Norr under ledning av Gunilla Angelöf.

4 augusti semesterkörsång med Linnea Tibell.

FÖR SOMMARPROGRAM I BURS, FARDEHEM OCH PÅ SUDRET

- DE HAR MÅNGA INTRESSANTA ARRANGEMANG!

BURS PASTORAT

se www.svenskakyrkan.se/burs

FARDHEMS PASTORAT

se www.svenskakyrkan.se/fardhem

SUDRETS PASTORAT

se www.svenskakyrkan.se/sudrets-pastorat

Observera - Detta är endast ett urval av alla aktiviteter i de gotländska kyrkorna. Se därför Visby stifts hemsida eller respektive pastorats hemsida. Under rubriken Gudstjänster på Gotland, på fredagar i våra lokaltidningar eller Sommar i kyrkan i Gotland just nu, publiceras också kyrkliga aktiviteter.

ROMAKLOSTERS PASTORAT

”Musik i sommarkväll” i Bara ödekyrka
För sjunde året i rad koncentrerar vi vår sommarmusik till Bara ödekyrka. Som regel är det kl. 20.00 på onsdagar.

26 juni Gotlandsmusikens Blåsarkvintett inviger traditionsenligt Musik i Sommarkväll med musik av bl a J S Bach och W A Mozart. Där tas ett ”inträde” på 50 kr, men då ingår också kaffe och bulle.

3 juli Jazzsångerskan Ella S Friis-Hansen från Kräklingbo med vänner vid Falu Musikkonservertorium ger en härlig blandning av jazz och visa i gamla och nya tolkningar.

10 juli Clara Andermo, sång, gitarr, fiol och Erik Ronström, gitarr och piano, bjuder på folkvisor och popsånger blandat med egna låtar och personliga texter om livet, döden och kärleken. Clara är till vardags musiklärare i Visby och Erik jobbar som frilansmusiker och musikproducent.

17 juli Blockflöjtsduon Annika Hansson Gardelius och Johanna Bergman trakterar alla storlekar i blockflöjtsfamiljen och låter sin publik njuta av både svensk och gotländsk folkmusik, barockmusik och skönsång.

24 juli ”Nils Frykmans liv och sånger” Värmlänningen från Sunne vars sånger betytt mycket för många människor porträtteras av Familjen Hellgren i berättande, sång, allsång och spel på alla möjliga och omöjliga instrument.

31 juli ”Med hälsning från...” Gitarrvirtuosen Krister Dahlström från Bro gästspelar med sitt nya konsertprogram. Musikaliska hälsningar i text och ton från Albeniz, Brouwer, Villa-Lobos och Dyenes utlovas.

7 augusti ”Vart jag mig i världen vänder” Erik Tibell och Olle Jonsson Förra året blev det ”Se till mig som liten är” och två år tillbaka var det ett program, som så här i efterhand får byta namn till ”Gud som haver barnen kär”.

14 augusti ”Fåfängt och fyrstämt” Gotländska vokalensemblen FEIRE med Jenny Hellsing, Linn Nielsen, Alma Emilsson och Stina Lidman

30 augusti kl 19. Konsert. Kammarolister med Tua och Jonas Dominique. Dalhems kyrka.

Välkomna till ”Musik i Sommarkväll”

Björke kyrka 7 juli kl 19 Sudrets spelmannslag spelar gotländsk och annan folkmusik.

Björke kyrka 14 juli kl 19 Rosalies vokala ”Jonssons kvartett” sjunger av hjärtans lust.

Barlingbo kyrka 28 juli kl 19 Korus med Elin Andersson

Hejdeby kyrka 4 aug kl 19 Ingvor Lindblad med vänner.

Akebäcks kyrka (samling) 11 aug, obs kl 18 friluftsgudstjänst Melinska kapellet. Korvgrillning.

MUSIKKVÄLLAR I VÄNGE SOMMAREN 2019

27 juni kl. 20 Sjonhem kyrka Gäster:Sånggruppen Älvstrik Tema:”Somriga låtar”

11 juli kl. 20 Buttle kyrka Gäster: Olle Jonsson och Erik Tibell

25 juli kl. 20 Vänge kyrka Gäster: Barbro Olofsson & Karolina Lyngstad Tema ”Sommar, kärlek och blommor i ord och ton”

8 augusti kl. 19 Halla kyrka Gäster: Inger Hägg Tema: Sommar i psalmboken

22 augusti kl. 19 Guldrupe kyrka Gäster: Riksspelman Maria Wernlund och cellisten och Henning Fredriksson

MUSIK I SOMMARTID I VÅRA KYRKOR

Midsommardagen kl. 19 Skansen, Herrvik.

Ekumenisk sångkväll i midsommartid. Östergarns kyrkokör m fl.

28 juni kl. 20, Östergarns kyrka.

”Johann Sebastian och jag” Kammarmusikfestivalens invigningskonsert.

30 juni kl. 11 Gammelgarns kyrka.

Mässa med musik. Kammarmusikfestivalens musiker medverkar.

7 juli kl. 19 Elimkappellet, Katthammarsvik.

Musikandakt med Dan-Erik Sahlberg.

16 juni kl. 19 Östergarns kyrka.

Barock folkmusik från Ö till Ö med Anna och Olof Ander. Folkvisor och lutsånger på traditionella instrument.

7 augusti kl. 14 Gammelgarns kyrka

Konsert med Poeta Magica. Entré.

3 september kl. 19 Viklau kyrka

Gäster:Per Fiender med vänner

Observera - Detta är endast ett urval av alla aktiviteter i de gotländska kyrkorna. Se därför Visby stifts hemsida eller respektive pastorats hemsida. Under rubriken Gudstjänster på Gotland, på fredagar i våra lokaltidningar eller Sommar i kyrkan i Gotland just nu, publiceras också kyrkliga aktiviteter. Välkomna!

Musik i sommartid i våra kyrkor Romakloster forts

Midsommardagen kl. 19 Skansen, Herrvik.
 Ekumenisk sångkväll i midsommartid. Östergarns kyrkokör m fl.
 28 juni kl. 20, Östergarns kyrka.
 ”Johann Sebastian och jag” Kammarmusikfestivalens invigningskonsert.
 30 juni kl. 11 Gammelgarns kyrka. Mässa med musik. Kammarmusikfestivalens musiker medverkar.
 7 juli kl. 19 Elimkapellet, Katthammarvik.
 Musikandakt med Dan-Erik Sahlberg.
 16 juni kl. 19 Östergarns kyrka.
 Barock folkmusik från Ö till Ö med Anna och Olof Ander. Folkvisor och lutsånger på traditionella instrument.
 7 augusti kl. 14 Gammelgarns kyrka
 Konsert med Poeta Magica. Entré.

KLINTE PASTORAT

KLINTEHAMN, KLINTEBERGET Fredag 21/6 14.00 Enkelt midsommarfirande på Klinteberget med andakt.
 VÄSTERGARN, VALBYTE Lördag 22/6 10.00 Friluftsgudstjänst i Valbyte (fiskeläge söder om Västergarns samhälle). Kyrkkaffe med smörgås. Ta gärna med något att sitta på.
 VÄTE, FÅNSÄNGET lördag 22/6 13.00 Friluftsmässa i Fånsänget (Prästänget). Midsommarkören. Ta gärna med kaffekorg och något att sitta på.
 EKSTA, KRONVALL Lördag 22/6 20.00 Midsomargudstjänst i Kronvall. Ta gärna med kaffekorg.
 KLINTE, SICKLINGS söndag 23/6 14.00 Friluftsgudstjänst i Sicklingsparken. Kaffe. Skyltat från Donnergatan.
 SANDA BYGDEGÅRD Söndag 23/6 20.00 Dansbandsandakt med Sven-Bernhardz på dansbanan.
 EKSTA KYRKA Tisdag 25/6 19.30 Musik i sommarkväll. ”Musik av J.S. Bach, W.A. Mozart & Bo Nilsson”, Gotlands Blåsarkvintett.
 VÄSTERGARN KYRKA Torsdag 27/6 19.30 Musik i sommarkväll. ”Och detta är min enda önskan ikväll” Svenska romanser och nordisk pianomusik med Anna Ander, sång och Jonas Lundahl, piano.
 KLINTE KYRKA Lördag 29/6 18.00 Helgmålsbön: Elin Andersson, sång.
 KLINTE KYRKA tisdag 2/7 19.30 Musik i sommarkväll. ”Fyrstämt och Fåfängt”, Feire
 SANDA KYRKA torsdag 4/7 19.30 Musik i sommarkväll. Vokalensemblen FourEver.
 SANDA, VATTENSÅGEN lördag 6/7 19.30 Helgmålsbön Karin Nilsson, sång.
 FRÖJEL KYRKA tisdag 9/7 19.30 Musik i sommarkväll. Familjen Wessman med vänner.

KLINTE KYRKA lördag 13/7 18.00 Helgmålsbön. Familjen Österdahl, sång och flöjt.

SPROGE, BORUM söndag 14/7 13.00 Friluftsgudstjänst. Ta gärna med kaffekorg och något att sitta på.

KLINTEHAMN, HAMNKYRKAN torsdag 18/7 19.00 Sinnesrogudstjänst.

VÄTE KYRKA torsdag 18/7 19.30 Musik i sommarkväll. ”Sånger som berör”. Maja Berggren, sång & Gregor Bergman, piano.

MÄSTERBY, ÄNGET lördag 20/7 19.30 Helgmålsbön. Stefan Magnusson, sång & gitarr. Ta gärna med kaffekorg och något att sitta på.

MÄSTERBY KYRKA torsdag 25/7 19.30 Musik i sommarkväll. ”Musikaliskt fyrverkeri”, Familjen Hellgren

KLINTE KYRKA lördag 27/7 18.00 Helgmålsbön. Sång och musik med Jonas Lundahl & Malin Martis.

HEJDE KYRKA torsdag 1/8 19.30 Musik i sommarkväll. Pontus Nordborg, gitarr & sång.

VÄSTERGARN, VALBYTE lördag 3/8 19.30 Helgmålsbön. Olle Jonsson, sång & gitarr.

KLINTEHAMN, KLINTEBERGET söndag 4/8 9.00 Friluftsgudstjänst.

SPROGE KYRKA tisdag 6/8 19.30 Musik i sommarkväll. Renässanskören Ad Fontes.

VÄSTERGARN KYRKA Tor 8/8 19.30 Musik i sommarkväll. ”Fader Vår & andra pappasånger”, visprogram med Olle Jonsson och Erik Tibell.

KLINTE KYRKA lördag 10/8 18.00 Helgmålsbön. Jonas Lundahl, orgel & piano.

HEJDE, TIPPSARVE MYR söndag 11/8 13.00 Gudstjänst på gränsen. (Hejde, Klinte och Fröjel) Ta gärna med kaffekorg och något att sitta på. I Klinte kyrka vid regn.

FRÖJEL KYRKA tisdag 13/8 19.30 Musik i sommarkväll. ”Si può morir d'amor - opera- och musikpärlor” Andreas Marmbrandt & Erling Weibust med vänner.

KLINTEHAMN, HAMNKYRKAN torsdag 15/8 19.00 Sinnesrogudstjänst.

SANDA, KOVIK lördag 17/8 19.30 Helgmålsbön. Anna-Karin Renard, & Robert Nyström, dragspel.

HEJDE, FÅNSÄNGET söndag 25/8 19.30 Mässa i skymningen. Ta gärna med kaffekorg och något att sitta på. I Hejde kyrka vid regn.

KLINTEHAMN, FÖRSAMLINGSHEMMET torsdag 29/8 17.00 Messy Church.

FRÖJEL KYRKA lördag 31/8 18.00 Konsert. Septimbre. Tua och Jonas Dominique tillsammans med Gotlands Kammarsolister.

Nu är dopfunten åter på sin rätta plats - i tornrummet. Från vänster: Rolle Lindbom, och Anders Pettersson, från Gotlandsbyggen samt Per-Olof Björkgren, vice ordförande i Stenkyrkas församlingsråd.

Flytt av dopfunten till tornrummet - En av de sista åtgärderna innan Stenkyrka återöppnas

Text: Samfälligheten Gotlands kyrkor. Foto: Rebeca Kettunen.

Stenkyrka kyrka har genomgått en stor yttre och inre renovering. Under ett antal år har kyrkan varit stängd på grund av omfattande mögelangrepp. På grund av fuktig luft och ineffektiva värmelösningar kunde det konstateras att både kyrka och inventarier var angripna. Den värdefulla orgel från 1792 har gått igenom en omfattande renovering. Diskussioner har förts om den mest lämpade platsen för dess placering. Församlingen önskade tidigt att den skulle placeras på annat ställe än den varit placerad sedan 1950-talets renovering. Olika diskussioner har lett fram till det förslag som i skrivande stund är huvudförslaget. Att den placeras i långhusets nordvästra del. Härigenom förbättras mycket, inte minst kontakten mellan kantor och präst.

”Härigenom förbättras mycket, inte minst kontakten mellan kantor och präst”

I samband med arbete att konservera det gamla triumfkrucifixet som hänger på den norra väggen i kyrkan upptäckte man en relikgömma i Kristusskulpturen. En relikgömma som ingen tittat in i sedan 1300-talet. Vi hoppas nu att kunna göra en röntgning av den för att se vilka hemligheter den gömmer på. Ett epitafium som hängde i kyrkan var i för dåligt skick att åter hängas upp och är deponerat på Gotlands Museum. Textilierna var även de angripna och har sänts för konservering

och är ännu, hösten 2018, inte färdiga att ta i bruk. Den stora synliga renoveringen har varit de vackra muralmålningarna från 1300-talet i tornrummet som församlingen hoppas kan bli ett särskilt besöksmål. Dopfunten har också flyttats från långhuset till dess ursprungliga plats i tornrummet.

Det församlingsrådet nu hoppas kunna koncentrera sitt arbete på är att utveckla verksamheten. ”Våra prioriteringar är fortsatt hög aktivitet på barn- och ungdomsarbetet.”

Den 8 september blir det i samband med kontraktsgudstjänst ett efterlängtat återöppnande av kyrkan.

”Den 8 september blir det ett efterlängtat återöppnande av kyrkan.”

NYTT NAMN - SAMMA VERKSAMHET

Svenska kyrkan internationella heter från den 5 maj ACT Svenska kyrkan. Namnbytet är en del av en större satsning för att öka kännedomen om Svenska kyrkans internationella verksamhet. ACT betyder att agera!

act
Svenska kyrkan

KILLINGMYR BLIR ÅTER VÅTMARK - BRA FÖR MÄNNISKOR, VÄXTER OCH DJU

Text: Lars Bäckman och foto: Linda May Dahlström

- Det här är helt rätt i tiden, säger Arvid Mickelåker egendomsförvaltare på Prästlönetillgångar i Visby stift, när Sven-Bernhard Fast, biskop emeritus, invigde den nyanlagda våtmarken i Hejnum den 4 maj. I år infördes på Gotland bevattningsförbud rekordtidigt den 1 april eftersom vi har förra sommarens torra i gott minne. Men det finns åtgärder att göra för att behålla vattnet i markerna längre. Myrar är en sådan åtgärd.

”Vi har med enkla medel, utan att påverka omkringliggande jordbruk, återskapat Killingmyr”

På Prästlönetillgångars mark vid Killingmyr i Hejnum, anläggs det nu en våtmark Under höst och vinter har marken röjts och vattenspegeln börjar nu ta form.

- Vi har med enkla medel, utan att påverka omkringliggande jordbruk, återskapat Killingmyr till våtmark igen. En igenväxt myr har alltså förvandlats till en våtmark på 30 hektar som ska hjälpa både djur- och växtliv och samtidigt bli ett extra tillrinningsområde intill Tingstäde träsk, berättar Arvid Mickelåker.

Det är Svenska kyrkan som tillsammans med markägarna Kaj Liljegren och Karin och Kjell Mårtensson, samt med stöd från Länsstyrelsen på Gotland, som våtmarken nu kunnat bli verklighet.

HEJDE KUBBKVÄLL I VANDRARHEMMET OCH AFTONBÖN I KYRKAN. kl 18.30
Tisdag 23 juli, Tisdag 30 juli, Tisdag 6 augusti,
Tisdag 13 augusti

Microorganisterna deltog på Bodö internationella orgelfestival

Den 25 -28 april deltog fem gotländska microorganister på den stora internationella orgelfestivalen i Bodö, Norge. En upplevelse. Där de också deltog i den särskilda ungdomsfestivalen.

Förutom att de avnjöt en hel del konserter på festivalen, besökte ungdomarna flera kyrkor, provade olika typer av orglar och lyssnade på föreläsningar, så genomförde de också en egen konsert.

- Att få vara med i så här stora sammanhang och träffa andra ungdomar som spelar orgel, är inte bara inspirerande och utvecklande, utan stärker också motivationen, säger Anne Dungner Hjellström, musikkonsulent på Visby stift.

**ONSDAG 24 JULI KL 19.00
FÖREDRAG KYRKA - FRI KYRKA -
FRIKYRKA ELLER MISSIONSHUS?**

Stationshuset i Sanda, Stiftsadjunkt Bimbi Ollberg pratar om kyrkorna på Gotland genom åren. Vad, varför och hur? Kaffeservering. Entré 50 kr.

**SOMMARCAFÉ I HAMNKYRKAN
KLINTEHAMN**

Tisdag 2/7, 9/7, 16/7, 23/7
Onsdag 3/7, 10/7, 17/7, 24/7
Torsdag 4/7, 11/7, 18/7, 25/7
öppet mellan 10.00 - 15.30.

Här finns möjlighet att få en kopp kaffe och ett gott samtal. Eller bara en stunds vila i kyrkorummet.

BRAND I KYRKA - VAD GÖR VI?

Text: Lars Bäckman

Ala kyrka
efter
branden
1938.

- Våra kyrkor har samma konstruktion som Notre Dame i Paris, berättar fastighetsförvaltare Pär Malmros, när jag frågar om brandsäkerhet. Kalkstensmurar och en stor träkonstruktion för tak, med takstolar och takbeläggning i trä, så ser det ut. Det är mycket som kan fatta eld.

Under de senaste hundra åren har det i Sverige i genomsnitt brunnit en kyrka per år. På Gotland har vi varit relativt förskonade. Stenkyrka brandskadades 1978. Men dessförinnan får vi nog gå tillbaka till 1938 då Ala kyrka brann ner till kalkstensmurarna. Samma år totalförstördes också den till stora delar medeltida biskopsgården i Visby. Brandorsaken i båda dessa byggnader kunde knytas till pågående renoveringsarbete. Precis som i Notre Dame. Ala kyrka återuppfördes. Men de kvarvarande murarna av Biskopsgården revs och ersattes med en ny modern byggnad i gotländsk stil. Kvar finns bara den del som i dag är Birgitta kapellet.

- Annars är det nog blixtnedslag som har varit vanligaste anledningen till bränder i våra kyrkor, säger Rebecka Svensson, stiftsantikvarie på Visby stift, som drar sig till minnes det dramatiska blixtnedslaget i Alva kyrka när blixten slog ned under högmässa och träffade prästen som fick hjärtstopp och fick återupplivas.

Det gick bra den gången. Men när Boge kyrka brann 1924 rasade tornhuvan ner över långhusets valv så att de skadades och branden fick ett snabbare förlopp. De höga tornen med sina trätak är en stor fara vid brand. Här sprids branden lätt och rasar tornet mot kyrkan blir fördelningen så mycket större.

- Vi har gjort en hel del åtgärder för att förebygga brand. Revideringar av elsystemet görs till exempel kontinuerligt. Elfel är också en inte helt ovanlig orsak till brand, berättar Rebecka och fortsätter med att tala om brandsläckare.

- Pulversläckare är enklast. De tål också frost, men som vi såg vid den skadegörelse som skedde i en kyrka i vintras, så orsakade pulvret att stora ytor behövde saneras. Skumsläckare tål inte minusgrader och är svårare att hantera. På Gotland har alla kyrkor någon typ av brandsläckare.

För varje kyrka på Gotland finns det sedan 2015 ett så kallat insatskort. Gotland var det stift som först hade insatskort klara för samtliga kyrkor. Räddningstjänsten har detta insatskort i sitt system, där all väsentlig fakta för varje kyrka finns inlagd. Tillgänglighet, elskåp, nycklar, uppvärmningssystem och inte minst, vilka inventarier som ska räddas först. Detta kort kan de lätt plocka fram ur till exempel en padda under uttryckningen. Men som Rebecka påpekar, de måste uppdateras.

- Ljusbärarna som kom in i våra kyrkor för 50 år sedan och har blivit mycket populära måste vara rätt monterade. Ljus som brinner i en obemannad kyrka, det kan vara farligt om något hänger över ljusbäraren eller om underlaget är felaktigt. Det gäller för församlingen att ha koll på detta, säger Pär Malmros.

Han ser optimistiskt på att alla våra kyrkor inom en inte allt för lång framtid ska kunna vara utrustade med brandlarm.

- Tekniken går fort framåt och gör det enklare att installera system. Vi utreder det just nu, säger Pär Malmros.

Kursboken är upplagd för att vara det verktyg man behöver.

VISBY STIFT – FÖRSTA HJÄLPEN TILL MENTAL HÄLSA – EN VIKTIG UTBILDNING FÖR ALLA SOM MÖTER MÄNNISKOR

Text: Lars Bäckman

MHFA – Mental Health First Aid, heter det program som Visby stift under vintern och våren har utbildat personal inom Svenska kyrkan på Gotland i. Fortbildningsdagarna på Suderbys i januari 2018 hade som tema psykisk ohälsa. Det visade sig finnas ett stort behov bland vår personal att lära mer om hur man bemöter och stöttar den som mår dåligt. MHFA är ett praktiskt verktyg och förhållningssätt som man lär sig på den 12 timmar långa utbildningen, berättar Anne Dungner Hjellström som tillsammans med Eva-Mari Karlsson Kempf, Visby Domkyrkoförsamling, håller i utbildningen.

”Medmänniskor som drabbats av psykisk ohälsa är något vi alla stöter på i vår omgivning”.

Medmänniskor som drabbats av psykisk ohälsa är något vi alla stöter på i vår omgivning. Att må psykiskt dåligt, kanske rent av gå med själv-

mordstankar, är skambelagt och därför något vi inte talar om. Det är just det som är problemet.

- Först och främst behövs kunskap och ett verktyg för att vara ett stöd, berättar Anne och kommer in på de punkter som MHFA kan sammanfattas i. Inledningsvis, hur ska jag bemöta och ta kontakt med den som mår dåligt. Sen är det viktigt att kunna lyssna. Därefter, hur erbjuda stöd och ge information, men att också uppmuntra till att söka professionell hjälp och att även söka andra hjälpresurser bland släkt, vänner och arbetskamrater.

Hitintills har 100 anställda utbildats och utvärderingarna visar att de har varit mer än nöjda med utbildningen. Eva-Mari och Anne har även hållit i utbildningen för en avgångsklass från gymnasieskolans vårdprogram. Till hösten ska ideellt arbetande och förtroendevalda inom Svenska kyrkan också få chans att gå utbildningen. Har du inte fått en inbjudan och är intresserad av att gå den? Hör av dig till Anne på Visby stift.

Lyckat konfirmandår i Romaklosters pastorat Olle Jonsson ser tillbaka på spännande aktiviteter och djupa samtal

Text och foto: Olle Jonsson

Den nionde september förra året kom några spända och nervösa ungdomar till Dalhem kyrka och klev in genom dess kyrkportar... Vad skulle det närmsta året innebära för dem? Skulle de bli tvungna att lära sig psalmer utantill? Hur stränga skulle ledarna vara? Vad är Gud? Vad är kyrkan? Det var säkert många frågor de bar på...

De möttes av några äldre ungdomar, som visade dem tillrätta i kyrkan, så att de kände sig välkomna. Vi hade förväntat oss kanske femton ungdomar med tanke på att åldersgruppen var mindre än året innan, då vi hade 18 konfirmander. Efter gudstjänsten och det efterföljande mötet visade sig att vi fått en grupp på 24 ungdomar, det vill säga att nästan hälften av ungdomskullen ville "gå och läsa"!

Vid månadsskiftet september/oktober var det lägerdags. En helg i Kinnerstugan i Lummelunda med diverse lekar, både inne och ute, andakter och samarbetsövningar där ungdomarna fick smaka lite på vad kristen tro och kyrkan är. Dessutom fick konfirmanderna även en inblick i kyrkoåret genom att gå en vandring på löparrundan

där de fick både julklappar och semlor och vid "midsommar" fick de till exempel stifta bekantskap med Johannes Döparen. Helgen avslutades med en familjegudstjänst i Dalhem kyrka. Kyrkan var då fylld med barnteckningar av änglar. Barngrupperna hade nämligen änglavernissage på den familjegudstjänsten.

Förutom några söndagar med "vanlig konfa" blev det ett helgläger till under hösten, då alla hade lärt känna varandra lite mer.

Men det största för alla är nog ändå sportlovs-lägret då man får umgås lite längre och dessutom ska prova på några saker som de flesta aldrig gjort förut, gå ner i en gruva, spela curling och givetvis åka skidor... Av alla dessa konfirmander var det endast några stycken som hade stått på

"aldrig gjort förut, gå ner i en gruva, spela curling och givetvis åka skidor..."

slalomskidor tidigare. Att få vara ledare och följa ungdomarna under ett år är roligt, men att få vara med och se hur deras självförtroende pendlar och växer i skidbacken är särskilt givande.

Under våren, efter skidresan, kan man börja jobba med lite svårare frågor som död och begravning och livet efter detta. Helgen innan konfirmationen hade vi ett avslutande läger i Dalhem, då vi passade på att sova i den tomma prästgården.

”... börja jobba med lite svårare frågor som död och begravning och livet efter detta”

Under sen höst aviserade Per Mellqvist att han skulle sluta, så Petra Guteskär gick in i gruppen som konfirmandpräst. Förutom dessa präster har Olle Jonsson och Lena Nordahl varit med

som ledare. Och givetvis våra Unga ledare, som gör ett fantastiskt jobb. Under hösten var de sex stycken, men till sportlovet tog vi även med de nya ledarna, som gått utbildning under hösten.

Redan under senhöst hade vi insett att vi hade ett angenämt problem... Ingen av våra kyrkor i pastoratet kunde rymma alla konfirmanderna och deras gäster på själva konfirmationen! Vi beslöt att försöka låna Domkyrkan och fick möjlighet till det 4 maj, vi blev närmare 400 stycken.

Det är med stolthet och glädje, men även lite vemod, man åker till kyrkan konfirmationsdagen. Det är sista gången man träffar alla ungdomarna tillsammans och man hoppas att man har gett dem lite som kan hjälpa dem vidare i livet.

”Det är med stolthet och glädje, men även lite vemod...”

Att sitta som en kung eller som en konspirator, ja det är frågan...

Text och foto: Grym Sara Sjöberg.

Ar 2018 restaurerades Biskopsgården invändigt och samtidigt påbörjades ett arbete med att se över alla inventarier som genom åren köpts in och donerats till kyrkan och biskopsämbetet. Det finns ett flertal förteckningar över inventarierna, som gjorts främst vid tillträdet av ny biskop, som innehåller information om allt från möbler och konst till bestick och köksmaskiner. Trots att mycket är dokumenterat så finns det en del inventarier som har ett något oklart ursprung. Detta gäller särskilt en soffa som går under benämningen den "Rudenschöldska soffan".

I Biskopsgårdens inventarieförteckning från år 2003 framgår det att den "Rudenskiöldska soffan" står placerad i stora salongen, och där står den faktiskt än idag. Soffan är två och en halv meter lång och är av typen "badkarsoffa". Namnet badkarsoffa kommer sig av att soffan har böjda gavlar som sett ovanifrån bildar formen av ett badkar. Denna typ av stoppad oval soffa var vanlig på 1700-talet och modellen härstammar från Frankrike. "Rudenschöldska soffan" är

i gustaviansk stil, troligen tillverkad omkring år 1770-1780, och har under årens lopp genomgått flera förändringar. Den har bland annat målats om och fått ny klädsel ett flertal gånger, senast våren 2019. Då var soffan i stort behov av en restaurering då klädseln var trasig, det fanns sprickbildningar och materialbortfall i stommen samt att den senaste ommålning var mindre bra genomförd. Susanna Barros restaurerade soffans trädetaljer och allt målades med en gråblå kulör, Veronagrå, som hon hittade längst under alla andra färglager. Det var alltså denna kulör som soffan fick när den målades för ca 250 år sedan. Omklädningen av soffan gjordes av Kerstin Johansson på Vivungs tapetseri. Det var inte lätt att hitta ett tidsenligt tyg, men tack vare en firma i Stockholm så lokaliserades ett vackert tyg i puderroosa kulör.

Men nu så till frågan vem är denne "Rudenschöld" som soffan är uppkallad efter? Den Rudenschöld som ligger närmast till hands är Magdalena (1766-1823). Hon var en grevinna och hovdam från Stockholm, men hon kom att

Är det den ”vackra, intelligent och passionerade” Magdalena på Stenstugu som en gång ägt biskopens soffa? Grym Sara Sjöberg försöker reda ut dess proviens.

spenderade en tid på Gotland. Den tiden var inte av frivillighet dock. Magdalena förvisades nämligen till Gotland, närmare bestämt till Stenstugu gård i Endre, år 1796 efter sin inblandning i Armfelts konspiration mot förmyndarregeringen efter Gustav den III:s död. I Endre kyrka byggdes en kyrkbänk om och försågs med insynsskydd så att hon skulle slippa ortsbefolkningens nyfikna blickar. Bänken kallas i folkmun för Stenstugubänken. Magdalena var också god vän med biskopen i Visby Johan Möller (biskop 1796-1805) och dennes son hyste romantiska känslor för henne. Än så länge så bådar det ju gott för att badkarssoffan i Biskopsgården verkligen tillhört Magdalena, men i Kyrkoinventarieinventeringen som gjordes år 2009 går det att läsa att soffan skänkts

”Magdalena förvisades nämligen till Gotland, närmare bestämt till Stenstugu gård i Endre”

av Prinsessan Eugénie (1830-1889). Och av alla adelsläkter som finns så hade prinsessan en hovdam vid namn Adéle (1832-1923) från just ätten Rudenschöld och Magdalena var hennes gammelfaster.

För att komplicera saken ytterligare så finns det en soffa i museets ägo som skänktes dit år 1932 av doktorinnan Helga Fegraeus med uppgiften att den tillhört Magdalena Rudenschöld och att soffan sedan gått i arv i släkterna Falk och Fegraeus. I nuläget finns det inga historiska källor som stöder denna historia för den soffan, men inte heller för soffan i Biskopsgården. Så frågan är nu vilken Rudenschöld som soffan i Biskopsgården har tillhört. Eller kommer den i själva verket från prinsessan Eugénie själv? Svaret kanske vi aldrig får, men sannolikheten är nog att den tillhört Magdalena. Kanske köpte biskopen soffan när hon i början av 1800-talet flyttade tillbaka till fastlandet för gott? Kanske gav hon honom soffan? Hur som helst, alla bra historier har inslag av intriger och kunglig glans. Precis som den om de ”Rudenschöldskasofforna” på Gotland.

I Fårö, Hellvie, Bunge och Rute kyrka tipsar Torsten om lite ovanliga sevärdheter. Foto: Wikipedia

Vad en besökare kan uppleva i de gotländska kyrkorna

Text: Torsten Svensson.

Att besöka en gammal kyrka är egentligen som att gå på en upptäcktsfärd i historien. Denna artikel är menad att ge inspiration till att själv leta vidare. Det finns mycket att se och mycket att uppleva i kyrkorna. Texten gör nedslag i historien. Utrymmet medger dock inte att det blir alltför stor utbredning i ämnet. Men det ger ändå en försmak på vad som finns och sedan kan läsaren själv studera vidare.

En ovan besökare tar ungefär mellan fem till tio minuter på sig att besöka en kyrka. Om besökaren däremot hade haft någon som berättat om kyrkan eller om det funnits någon god beskrivning på bokbordet hade besöket kanske blivit betydligt längre.

Den mest besökta landsortskyrkan på Gotland ligger på sin egen ö och det är förstås Fårö kyrka jag talar om. Mest besökta ja, men därmed inte den mest intressanta. Idag är den mest känd för de två Kutatavlorna. Men det finns annat att se. Framförallt då en gravsten och nej, det är inte Ingmar Bergmans jag talar om. Denna är för övrigt väl skyltad redan från ingångsgrinden i väster. Nej, jag talar om en medeltida gravsten vilken är rest mot det hus som ligger nordväst

om kyrkan. På den sida som vetter mot kyrkan är två medeltida stenar fastsatta med järnkrampor. Den lilla försedd med vapensköld är också den intressant, men i det här sammanhanget är det den större som tilldrar oss vår uppmärksamhet. Stenen är relativt skadad och texten delvis utplånad. Men ska vi tro 1800-talets nedtecknare så nämndes där namnet på byggmästaren av Fårö kyrka. Uppmärksamma också figuren som ser ut att gå i taket. Stenen är alltså fastsatt upp och ned.

Alldeles innanför kyrkans västingång finns en annan sten med runor. Inskriften som även den är något skadad ska ha lydit "Gud förlåte oss våra synder, så sade Petar murarmästare"- En nu försvunnen gravsten bar samma kryptiska meddelande. Detta talesätt var uppenbart känt på Fårö under medeltiden men för oss nutidsmänniskor är meddelandet oförståeligt och vem Petar murarmästare var är höljt i historiens dimmor.

Om vi sedan tar oss över sundet så är det Bunge kyrka vi först kommer till. Inne i kyrkan kan man lägga märke till en kalkmålning på södra korväggen. Där avbildas bland mycket annat en kyrka som mycket väl kan föreställa Visby S:ta

Maria i 1400-talsskepnad. Men det stora numret är utan tvekan offerstocken i sten. Den bär två Kristusbilder. En föreställande Kristus i majestät, sittande på regnbågen och ett krönt lejon, även denna senare en sinnebild för Kristus. Det finns bara ytterligare två offerstockar av sten i världen och de kan hittas i Tyskland. Med andra ord är detta ett unikt föremål som alltid borde studeras närmare.

I den västra kyrkogårdsmuren finns även två skyttespringor. Men dessa kan ha tillkommit i senare tider. Kasta även en blick på resterna efter den medeltida prästgården, belägen norr om kyrkogårdsmuren. Prästgården lär ha varit den största under medeltiden på ön.

”Det finns bara ytterligare två offerstockar av sten i världen”

I grannförsamlingarna Fleringe och Rute återfinns spår av det en gång så ståtliga Visborgs slott, som låg i sydvästra hörnet av Visby. Med spår menar jag dopfunten och altartavlan från

slottskyrkan i Visborgs slott. Efter slottets förstörande 1679 såldes inventarierna ut och dopfunten hamnade i Fleringe och altartavlan i Rute.

Om man studerar funten närmare ser man att cuppan (skålen) inte sitter exakt som den ska. Detta beroende på att små bitar saknas som i sin tur skulle göra att skålen borde ramla av och falla i golvet. Att skålen är fastsatt fel kan ses om man till exempel studerar monogrammet.

Mittkolonnen i kyrkan ser inte ut att passa in vilket den inte heller gör. År 1676 brann kyrkan och efter branden var mittkolonnen så pass skadad så att den måste ersättas av en annan och valet föll på en kolonn från Ganns ödekyrka. Därför ser hela konstruktionen i Fleringe något underlig ut, med en kolonn som upplevs vara alldeles för liten för kyrkan.

På altartavlan i Rute ses som huvudmotiv Abrahams offer av sonen Isak. I bakgrunden skymtar en stad som mycket väl kan vara en bild av Visby. Glöm ej heller att titta på de tre gravstenarna uppställda i tornrummet. På en av dessa nämns landet Finland.

Som ni märker finns det all anledning att återkomma till dessa historiska nedslag. Det vi gjort denna gång är bara att skumma en aning på ytan.

LOTTA – NY VERKSAMHETS-UTVECKLARE PÅ SENSUS

Lotta Lundberg-Ericsson är ny verksamhetsutvecklare på Sensus Stockholm-Gotland. Hon började redan i februari i år då Britt Andersson gick i pension.

- Jag har tidigare arbetat på Västerås stift som stiftskonsulent sedan 2010. Dessförinnan jobbade jag på Kyrkokansliet i Uppsala, berättar Lotta.

En tydlig gotländsk dialekt hörs i hennes tal.

- Jo jag är från Fårösund. Men flyttade från Gotland för 38 år sedan. Nu delar Lotta sitt liv mellan Västerås och Gotland.

- Nu har jag varit runt på hela ön och träffat nästan alla pastorat och församlingar. Mitt huvudfokus kommer att ligga på stöd och support till församlingarna. Lotta sitter i Församlingshuset i Visby. Där kan man träffa henne och Monika Sjögren.

KALENDARIUM 2019

JUNI

V.26 Diakonträff, avslutning med pensionärer och sommarboende

11 Domkapitlet

30 Almedalsveckan startar

JULI

1-7 Almedalsveckan

AUGUSTI

17 Kyrkohistoriska sällskapet busstur till några kyrkor

26 Pedagogisk personal och musiker Utbildningsdag om sång med små barn och föräldrar. kl. 09.00-17.00 Helge Andshuset. Anmälan: stellan.bergstrom@svenskakyrkan.se

27-30 Orgelmetodik med Björn Vidar Ulvedalen

29 Diakonsamling

SEPTEMBER

8 Kontraktshögmässa, Nordertredingen

10 Kyrkoherdeforum kl. 09.00-12.00

14-15 Ungdomskörhelg med Birgitta & David Molin

18 Stiftsstyrelsen, kl. 18.30

19 Diakonsamling

19 Teologiskt seminarium. kl. 08.30 (Mässa i Domkyrkan) Evtigt och ändligt liv: om odödlighet, teologi och politik, med TD Mårten Björk

24-26 Domkapitlet

OKTOBER

6 Kontraktshögmässa, Medeltredingen

7 Bibeldramadag

24 Frukostmöte musiker kl. 9.00-12.00 med Biskop Thomas

17 Kyrkoherdeforum kl. 15.00-18.00

19 Stiftsstyrelsen kl. 09.30

23 Domkapitlet

24 Diakonsamling

NOVEMBER

12 Samfälligheten Gotlands kyrkors församlingsdelegerade kl. 14.00

14 Domkapitlet

14 Frukostmöte kl. 9.00-12.00 orgel och körrepertoar med Bertil Wessman

21 kl. 08.30 (Mässa i Domkyrkan) Teologiskt seminarium. Islam i Sverige. Med Simon Sorgenfrei, docent i religionsvetenskap vid Södertörns högskola

21 Diakonsamling

23 Stiftsfullmäktige

DECEMBER

11 Diakonsamling - gröt

12 Domkapitlet

12 Stiftsstyrelsen

JANUARI

15-16 För musiker Mera Anti Aging med Birgitta Mannerström Molin. (övernattning)

MHFA- Mental Health First Aid- kursen riktar sig till vuxna som möter vuxna.

För förtroendevalda, ideella och församlingsbor på Sudret

Måndag 30 september kl. 17.30-21

Tisdag 8 oktober kl. 17.30-21

Onsdag 16 oktober kl. 17.30-21

Torsdag 24 oktober kl. 17.30-21

Anmälan till anne.dungner@svenskakyrkan.se senast 15 september,

För förtroendevalda, ideella, församlingsbor på Norra Gotland

Måndag 4 november kl. 17.30-21.00

Tisdag 12 november kl. 17.30-21.00

Onsdag 20 november kl. 17.30-21.00

Torsdag 28 november kl. 17.30-21.00

Anmälan till anne.dungner@svenskakyrkan.se senast 21 oktober

GÅRDSKORSET

UTGIVARE

Stiftsstyrelsen i Visby stift

ANSVARIG UTGIVARE

Biskop Thomas Petersson

REDAKTÖR

Lars Bäckman

lars.backman@hotmail.com

LAY OUT

Lars Bäckman

UTGIVNINGSDRESS

Helge Andshuset

Box 1334

621 24 VISBY

TELEFON 0498-40 49 00

E-post visby.stift@svenskakyrkan.se

HEMSIDA

www.svenskakyrkan.se/visbystift

Vi förbehåller oss rätten att korta ner och lätt redigera insända bidrag.

Omslagsbild: Barlingbo kyrka, Pär Malmros.